

MAD 3 VATANSIZ

M. MEHMET ÜNVER

M. Mehmet Ünver

MAD 3

VATANSIZ

Yazarın Cinius Yayınları'nda çıkan
diğer eserleri:
Mad 1 | Özgür İnsan
Tabu | Hovardalığın Kitabı
Zingara'nın Aşkı
Ganimet Savaşları | Bütün İktidarlar Zalimdir

Tüm hakları saklıdır.
Bu yayının hiçbir bölümü yazarın ön izni olmaksızın,
herhangi bir şekilde yeniden üretilemez,
basılı ya da dijital yollarla çoğaltılamaz.
Printed in Türkiye

“Dilini konuştuğum her insanı sevmek için;
artık, bir nedenim vardı.”

Süleymaniyeli Kürt Mahmud ile
Kerküklü Türkmen Bekir’e

Teşekkür

Yaşayan gerçek kahramanların hayatlarını, emeklerini ve direnişlerini anlatırken, düşünceleriyle, eleştirileriyle ve sessiz katkılarıyla bana yol gösteren bütün dostlara teşekkür etmeden geçemem.

Bu kitap, en çok da onların eseridir.

Ben yalnızca yazdım.

Eğer bir gün bu çalışma insanlığa faydalı bir emek olarak değerlendirilecekse, bu paye bütünüyle o isimsiz aydınların, yazarların ve adsız kahramanların hakkıdır.

Ben yalnızca onların sesine kulak verdim, suskunluklarını kelimelere çevirdim.

Reutlingen, Haziran 2006

M. Mehmet Ünver

1. Bölüm

Eridu / Irak, 1990

Bir fener gibi gökte asılı duran dilsiz dolunay, harabe zigguratın kalın-tılarını gümüşün soğuk tonlarıyla yıkıyordu. Çölün tozunu süpüren serin yaz rüzgârı, önce ihtiyar Ram'ın omuzlarına, sonra Mad'ın solgun keten entarisine çarparak dalgalandırıyordu. Aralarında akan tek şey, kadim Sümerce'nin ağır ve hüzünlü heceleri idi; tıpkı toprağın altındaki su gibi.

"Tanrılara ne oldu?" diye sordu Mad, sesi geceye açılan bir çatlak gibi.

Ram, cevabı binlerce yıl taşımış bir taş yazıt gibi yanıtladı:

"Sümer'in bütün Tanrıları gitti."

"Gitti mi? Nereye?"

"Geldikleri yere." Ram'ın sesi, ufuk çizgisinde kaybolan bir kum fırtınası kadar belirsizdi.

Mad'ın yüzündeki ışık mum gibi söndü. Gözleri, kumların üzerinde hareketsiz duran gölgesine indi. Sonra, Ram'a döndü ve kırılğan bir sesle fısıldadı:

"Ya Tanrıça İnanna?"

Ram, bu sorunun geleceğini ta baştan beri biliyormuş gibi, gözlerini kapadı. Sustu. Geceyi ve geçmiş i yutkundu. Sonra, arkasını dönüp kelimeleri kumların arasına bırakır gibi mırıldandı:

"O da gitti."

Bir rüzgâr esti; kumların arasında, kayıp bir medeniyetin son nefesi gibi bir uğultu dolaştı. Ram yeniden döndüğünde, yüzündeki ağır hüzün, incinmiş ve kırgın bir tebessüme bürünmüştü.

"Sevinmedin mi?" diye sordu, sesinde hafif bir sitemle.

"Sen zaten Tanrılara, o görkemli zigguratların gölgesine karşı değil miydin? İşte, sonunda hepsi gitti. Tanrılar kayboldu, tapınaklar toz oldu."

Mad, bu sözlerin ağırlığını omuzlarında hissederek, uzun ve derin bir sessizliğ e gömüldü. Konuştuğ unda, sesi çöldeki bir kuyunun dibinden geliyor gibiydi: "Abzu'da, Tanrı Enki'yi uzun süre göremeyince hisset-

miştim. Sanki kutsallığın sesi, sudaki yankısıyla birlikte susmuştu.” Sesi, aniden titreyerek kırıldı:

“Tutsaklıktan kurtuldum ama sevinemiyorum. Henüz bu dünyayı tanımıyorum. Ama hiç değilse sen varsın.”

Ram, bu sözler karşısında bir an dondu. Mad’ın yüzündeki o saf, yaralı ifadeye baktı. Sonra, dayanamayıp bakışlarını kaçırđı; gözleri, karanlık ufukta kayboldu. “Elbette yanında olacağım,” dedi, sözleri bir yemin kadar sert, bir vedâ kadar yumuşaktı.

“Ama bu aralar tamamlamam gereken bazı vazifelerim var.” Parmaklarıyla, karanlığın içindeki belirsiz bir noktayı işaret etti:

“şu yöne yürü. Yol kenarında, seni Kerkük’e götürmek için bekleyen beyaz bir araç göreceksin. şoförün adı Bekir. Kendisine ‘Müzeyyen’ de, o anlar. Ben dönünceye kadar sana göz kulak olacak.”

Mad’ın gözleri, gece gökyüzündeki dolunay gibi büyüdü ve parladı. “Ayrılacak mıyız?” diye karşılık verdi, şaşkınlık ve korku arasında gidip gelen bir sesle.

“O hâlde beni neden yeryüzüne çıkardın?”

Ram, onun bu endişe dolu itirazını, binlerce yıllık bir sabırla ve şefkatle dinledi. “Zor olacak, biliyorum,” dedi, sesi bir ninni kadar alçak.

“Ama kısa sürecek...”

Tam o sırada, uzaklardan, rüzgârla taşınan keskin ayak sesleri ve fener ışıkları duyulup göründü.

Ram’ın ihtiyar, ağır bedeni gerildi. “Çabuk!” diye fısıldadı, sesi bir tehlike bıçağı kadar keskindi.

“Saklan!”

Mad, halata tutunarak, az önce çıktığı karanlık çukurun içine sarktı, kayboldu. Yukarıdan gelen yabancı sesler ve ışık hüzmeleri, bir anlığına çukurun ağzından süzölüp, rüzgârla birlikte uzaklara savruldu.

Etrafa çöken derin sessizliğin içinde hareket etmeden bir müddet bekledi.

Mad, nefesini tutarak, halatın soğuk liflerini ellerinde hissederek tekrar yukarı tırmandı. Çukurun kenarında, bir hayalet gibi durdu. Gökyüzüne baktı. Dolunay; parçalanmış tabletlerdeki çivi yazıları gibi, anlaşılmaz ve uzak bir mesajla parlıyordu.

Yalnızlık, ilk defa bu kadar belirsiz, bu kadar ürkütücüydü. Boğazında bir yumru, göğsünde boş bir sızıyla söylendi:

“Ben şimdi ne yapacağım?”

2. Bölüm

Mad, uzaktan yol kenarında duran tuhaf bir nesneyi fark etti. Yaklaşıkça biçimi belirginleşiyor, ama bu dünyadaki anlamı daha da bulanıklaşıyordu. Abzu'dan beri böyle bir şeye rastlamamıştı. Tekerlekleri vardı; gövdesi gecenin soğuşunu emmiş, pürüzsüz bir metal gibiydi. Ölü bir canlıyı andırıyordu.

Tam uzaklaşırken, karanlığın içinden gelen çakıl taşı sesi gibi bir emir duydu: "Kıpırdama!"

Mad irkildi. Ay ışığı, eli göğsünde metal bir parıltı tutan iri yapılı bir adamı ortaya çıkardı. "Kimsin?"

Mad anlamadı, sadece sesin tehditkâr tınısını içinde hissetti.

Adam metal nesneyi daha belirgin kaldırdı: "Yaslan alete."

Mad, soğuk terler içinde, itaat etti. "Dön şimdi."

Mad döndü. Tam o anda, zihninde Ram'ın sesinin yankısı gibi bir fısıltı belirdi: "Müzeyyen."

Adamın yüzündeki gergin çizgiler bir anda yumuşadı, alev gibi parlayan gözleri söndü. Elindeki aleti beline taktı. "Gardaş, trombele bin."

Mad ne dendiğini tam anlamadı ama işareti izledi. Aracın kapısı açıldı; içeriden dışarıdaki gece soğuşuna karışan, yağ ve insan kokulu sıcak bir hava yüzüne vurdu. İçeri girdi.

"Ben Bekir," dedi adam.

"Mad me en," dedi Mad, sesi neredeyse yok olacak kadar sessizce.

Bekir motoru çalıştırınca, çölün kadim sessizliğini yırtan mekanik bir canavarın homurtusu yükseldi. Hareket ettiler.

Mad pencereye yaslandı; gökyüzünde, kendisine bir amaçla bakıyormuşçasına asılı duran dolunayı seyretti.

Saatler sonra, yolda uzaktan beliren tek gözlü, sarı bir canavar gibi bir ışık kendilerine süratle yaklaştı. Işık gözünü aldı, içgüdüsel bir korkuyla öne eğilip bekledi.

Bekir merakla sordu: "Neden korktun?"

Mad boş boş Bekir'in yüzüne baktı. Işığın yanlarından geçen başka bir araca ait olduğunu anlaması uzun sürmedi. Bu dünyanın mantığı, Abzu'nun derin sessizliğinden çok daha karmaşıktı.

Mad'in giderek emin olduğu tek şey; hiç bilmediği, metal ve gürültüden örülü büyülerin hâkim olduğu bir zamana düştüğüydü. Böylesi bir durumda yalnızlığını belli etmesi, sessiz bir avın işareti olabilirdi.

Yol kenarında camekânlı küçük bir kulübenin önünde durduklarında, karşılamaya çıkan şalvarlı, poşulu iki adam araca yaklaştı. Bekir indi,

havaya savrulan kısa, kesik sözlerle bir konuşma yaptılar. Tıknaz olanı elindeki hortumla aracın arkasına yöneldi.

Bekir karbüratöre su koymak için kaputu açtığında, elinde plastik ibrik tutan adam yanına yaklaştı. Tam o sırada Bekir, arka tarafta kendisine seslenen tıknaz adamın yanına gitti.

İbrikli adam işini görüp kaputu kapattı. Bir an, aracın içinde, hayalet gibi oturan Mad'ın bakışlarıyla göz göze geldiğinde panikledi. Mad ise, adamın yüzündeki şaşkınlık ve korkuya bir anlam veremeden, onun kulübeye kaçışını izledi.

Bekir cebinden çıkardığı kâğıtları sayarak adamın eline verdi, sonra araca kuruldu: "Yakıt aldık!"

Mad'dan tepki gelmeyince, dudaklarını bükerek: "Ne yapalım! Bahtımıza düşene razı olacağız!" diye hayıflanarak kontağı çalıştırdı.

Bir süre sonra motorun sesinde öksüren bir devin homurdanmalarına dönüşen tuhaf değişimler başladı.

Bekir göstergelere baktı. Hararetin yükseldiğini görünce yumruğunu direksiyona vurarak söylendi: "Bir bu eksikti. Daha yeni su koymuştuk."

Aracı yol kenarına çekti, kaputu bir öfke hareketiyle kaldırdı. Yükselen buharın arasından arızayı gördü: karbüratörün kapağı yoktu.

"Lanet olsun bu densizlere!" Dişlerinin arasından hışımla söylendi.

"Kürtlere nasıl güvendim ben?"

Bagajdan beyaz bir bidon çıkardı; öfkesi, gece soğuğunda bile alnında ince bir ter tabakası oluşturuyordu. "Türkiye bir gün bunların hakkından gelecek nasılsa!"

Kapıyı şıklatıp açtı, Mad'a gırtlığından kopan bir sesle bağırdı: "Eğer sen de Kürt isen canına okurum! Al şunu!"

Bidonu eline savurdu, belindeki metali tehditkâr bir hareketle kavradı. "Git su getir! Ben burada bekleyeceğim."

Mad anlamadı; adamın kasılmış çenesinden ve el kol hareketlerinden ne istendiğini sezdi.

"Hadi git!"

Tereddüt edince Bekir silahı Mad'ın yüz hizasına kaldırdı: "Yürü!"

Mad, kalbi göğüs kafesinde bir kuş gibi çarparak, kumlara doğru yürüdü.

Daha birkaç adım atmıştı ki Bekir arkasından seslendi: "Allah'ın belâsı," diye homurdandı.

"Sabaha kadar seni mi bekleyeceğim?"

Mad onun neden öfkelenildiğini anlamadı. Bekir koşarak yetiştii, bidonu hemen hemen elinden kopardı. "Git trombelin başında bekle. Bir

saatte dönerim.”

Ters yönlele yürüdüler. Mad’ın yüzündeki gerginlik azaldı; omuzlarındaki görünmez yük hafiflemişti. Ama yalnızlık, hemen ardından sırtına atlayan buz gibi bir şeydi.

Aracın yanına döndüğünde karanlık, etrafını sarmış, büyümüşü. İçeri girme cesareti ile dışarıda bekleme korkusu arasında gidip geldi; sonunda kapıyı açıp, kendini metal kabuğun içine attı.

Bir süre sonra uzaktan bir ışık gördü. Yaklaşıyordu; geceyi yararak ilerleyen, parlak, göz alıcı bir ışık.

“Yabancılar,” diye dudaklarından kaçırdı.

Korkuya kapıldı; dışarı fırlayıp, kalbinin attığı hızla karanlığa koştu.

Işık aracı aydınlattı. İçinden birkaç adam çıktı, o da koşmaya başladı.

Mad doğru hissetmişti: gelenlerin niyeti iyi değildi.

Karanlık arazide koştu. Nefesi kesilince önündeki tümseğe ulaştı, düşünmeden kendini aşağı bıraktı.

Vücudu taşlara çarptı; takunyaları fırladı.

Başına aldığı darbeyle gözleri karardı.

Acı dayanılmazdı. Ellerini başına bastırdı; parmaklarının arasından akan sıcak sıvı yanaklarına süzüldü. Kan olduğunu anladı; korkusu büyüdü.

Yakındaki kaya parçasının arkasına sürünerek saklandı.

Ayak bileği zonkluyordu, hareket edemiyordu.

Bir gölge üzerine eğildi: şalvarlı, poşulu bir genç. Elinde uzun, karanlık bir alet vardı.

“Ayağa kalk!” dedi.

Mad irkildi, doğrulmaya çalıştı. Kan yüzünden göğsüne akıyordu.

Genç, poşusunu çıkarıp ona uzattı.

Mad poşuyu başına bastırdı; kumaştaki insan sıcaklığı ve beklenmedik merhamet, içindeki buzları kırdı.

“Adın ne?”

Mad cevap veremedi.

Sonunda tek kelime söyledi: “Müzeyyen.”

“Kim?”

“Müzeyyen.”

Diğer adam öne çıktı: “Türk müsün?”

Mad kendi dilinde, son bir sığınak gibi fısıldadı: “Eme zunene nu zu en.”

Anlamadılar.

“Araca gidelim.”

Mad sendeleyerek yürüdü; yalınayak, kan içinde.
Torpido gözü didik didik edilmiş araca vardılar.
"Bekir misin?" Cevap yok.
"Aracın sahibi nerede? Çaldın mı?"
"Konuş!"
Tüfeğin soğuk metali Mad'ın göğsüne dayandı.
Başını eğdi; söyleyecek sözü yoktu.
Elini göğsüne koydu, fısıldadı: "Bekir."
Elini uzaklara uzattı; adamların geldiği yönü işaret etti.
Bir peşmerge anlamış gibi: "Bekir dönmez artık," diye konuştu.
Bir diğeri: "Vuralım gitsin," dedi.
Tam o anda onu yakalayan genç araya girdi: "Durun. Onu ben yakaladım. Bana bırakın."
"Ne yapacaksın?"
"Bu ne Türkmen'e ne Arap'a benziyor. Saçı, elbisesi, dili, başka halka benziyor."
İri adam alayla güldü: "Amerikalı olmasın?"
Göbekli olan İngilizce denedi: "What is your name, Kekî?"
Mad'ın dizleri çözüldü.
Genç telaşlandı: "Büroya götürelim. Konuştururuz."
"Peki. Hadi pikaba."
Mad'ın ellerini önden kelepçelediler ve beyaz Toyota'nın arka kasa-sına bindirdiler.
Önde üç, arkada dört kişi yerleşince araç hareket etti.
Karanlık yolda ilerlerken yüzüne vuran rüzgârla yanaklarındaki kan kurudu.
Tuz Khurmatu'nun tozlu sokaklarını geçip Çamçamal'e doğru ilerlerken, Mad'ın içinden yalnız bir cümle geçti:
"Tanrılar gitti. İnsan kaldı. Ama insan da Tanrılardan daha korkunç olmuş."
Işıklı mahalleler ve ıssız yollar geride kaldı.
Pikap, kente girişte silahlı adamların beklediği, duvarlarla çevrili bir avluya girdi.
İki katlı binanın önünde durdular.
Ellerinde uzun aletler taşıyan yeni yüzler, tuhaf kıyafetli Mad'ın etrafında toplandı.
Kısa bir konuşmanın ardından Mad'ı içeri götürdüler.
İki adam yanında bekledi; diğerleri koridorun sağındaki merdivenden yukarı çıktı.

Az sonra uzun boylu, bıyıklı, yaşlı bir adamla döndüler.

Adam, Mad'ın gözlerinin içine sertçe baktı: "Navê te çiye?" diye Kürtçe sordu.

Yanıt alamayınca Arapça yineledi: "Men ente?"

Cevap bekledi; gelmeyince yanındakilere birkaç söz söyleyip geldiği merdivene yöneldi.

İki adam, Mad'ı aynı merdivenden aşağı indirdi.

Alt katta üç kapının görüldüğü koridorda rastgele birini açtılar.

Mad'ı ağır, nemli kokulu, penceresiz küçücük bir odaya soktular; elindeki demir aleti çıkarıp kapıyı kilitlediler.

Zemininde tuvalet için açılmış küçük bir delik, bir plastik ibrik ve kirli bir örtü vardı.

Mad, örtünün üzerine bağdaş kurdu.

"Tanrılar gitti, insanlar kaldı," diye düşündü.

Yine de arada büyük bir fark vardı:

Mad şimdi Babil kulesinin altındaki zindandan bile daha karanlık olan bu hücrede yapayalnızdı.

3. Bölüm

Çamçamal

Geceyi huzursuzluk içinde geçiren Mahmud, yatakta uzun süre kendini kıyıya vurmuş bir tekne gibi dönüp durdu. Sonunda, içindeki ağırlığa dayanamadı; kalktı ve ayaklarını soğuk taşlara basarak avluya çıktı.

Sabah karanlığında yükselen ezanı, taş duvarların arasında sıkışıp yankılanan, kişisel bir çağrı gibi dinledi. Sözler, içindeki sıkıntıyı hafifletmek yerine, onu daha görünür, daha elle tutulur bir şeye dönüştürüyordu.

İçeri döndü, alelacele üzerini değiştirdi ve büronun yolunu tuttu. Kuşluk vaktinin serinliğinde sokaklar, derin bir nefes almadan önceki gibi sessizdi. Şehir, savaşın getirdiği o kesintisiz ve gergin bekleyiş yüzünden bir gözü açık uyuyor gibiydi. Mahmud'un adımları boş caddelerde bir yankıdan çok, kendi vicdanının sesi gibi çınlıyordu.

Peşmerge binasının bahçe kapısında nöbet tutan peşmergeler onu görünce merakla sordular.

"Kekî, ne oldu? Niye bu saate geldin?"

Mahmud'un yüzü, söze gerek bırakmayan bir cevaptı; geceyi kemi-

ren bir endişeyle çizilmişti.

“Yolda bulduğumuz garibani merak ettim,” dedi yalnızca. Sesi, gece yorgunluğuyla kalınlaşmıştı.

Peşmergelerin şaşkın bakışları altında avluda ilerleyen Mahmud büyük binanın kapısından içeri girince gözden kayboldu.

Hücrenin kapısı gürültüyle aralandı. Koridorun ışığı içeri sızdı. Loş aydınlıkta dimdik ayakta duran Mad ile Mahmud göz göze geldi. Geceyi uykusuz geçiren ikisi de aynı sessizliğin farklı uçlarında duruyor gibiydi.

Mahmud ona doğru yaklaştı. Adımları yavaş, sesi alabildiğine yumuşaktı: “Kekî, korkma. Adın ne?”

Mad baktı, fakat suskun kaldı. Gözlerinde her şeyi anlamaya çalışan bir boşluk vardı.

“Annen, baban var mı?”

Mad’ın boğazında sözcükler düğümlendi. Onlara hata yaptıklarını, bir suçu olmadığını, hatta bu dünyaya ait olmadığını anlatmak istiyordu. Bu dürtü, gözlerinin derinliklerinde parlıyordu.

Mahmud bunu sezmiş gibi davrandı. Öne eğildi, ama mesafesini de koruyan birinin sesiyle konuştu: “Bak Kekî,” dedi uyarıcı bir dost gibi,

“Bu peşmergelerin acıması olmaz. Kim olduğunu söylemezsen, seni çöle, kurtlara bırakırlar. Ben dostum, sana kötülük gelsin istemem. Nerelisin? Kimsin?” Cümlelerinin sonuna doğru, omzuna hafifçe, deneme amaçlı bir dokunuşla uzandı.

Temas, Mad’in içindeki bir kilidi açtı. Derin bir yerden, bir kuyunun dibinden kopup gelen bir sesle fısıldadı:

“Eme zunene nu zu en.”

Sonra elleriyle, havada bir şeyler çizmeye, anlatmaya çalıştı; fakat sözleri ve hareketleri, bu yabancı dünyanın havasında çözülüp, anlamsız bir toz bulutu gibi dağıldı.

Mahmud bir an dondu. Onu, çizgilerini, duruşunu, giysisinin kumaşını süzdü. Yüzünde korku yoktu. Yalnızca, derin ve köklü bir yersizlik vardı. Sanki toprakla bağı kopmuştu. O anda, Mahmud’un içinden, yüreğinin derinliklerinden sessizce bir cümle yükseldi, bir yargı gibi: Bu genç hiçbir yere ait değil. Belki gökyüzünden düşmüş, yeri yurdu olmayan biri.

Bu düşünce, Mahmud’un yüreğinde keskin bir sızı bıraktı.

“Anlamıyorum seni, Kekî,” dedi sonunda, yenilgiyi kabul eden bir tonla. Sesi hem gece yorgunluğuyla ağırdı, hem de bu anlaşmazlık karşısında duyduğu çaresiz bir üzüntüyle doluydu. Yavaşça, bir şeyi geride bırakır gibi geri çekildi ve hücrenin kapısını, aralarındaki o dil ve

anlam duvarını simgeleyen ağır bir demir gibi, yavaşça kapattı.

4. Bölüm

O gün Mahmud, yaşlı anne ve babasının yanında oturdu, ama bedeni orada, zihni kilometrelerce ötedeki loş hücredeydi. Yüzündeki huzursuzluk, çölde yaklaşan bir fırtınanın habercisi gibiydi; sessiz, ama her şeyi kuşatan. Dili, boğazının dibinde söylenmemiş bir yük gibi düğümlemişti. Babası merakla baktığında, Mahmud gözlerini toprağa dikti. Evin içindeki her kırışık, her toz tanesi, onun içini kemiren o bilinmeyen ağırlığı taşıyor gibiydi.

Birkaç gün sonra Süleymaniye'ye gidecekti; ne zaman döneceğini, dönüp dönemeyeceğini bile bilmiyordu. Yaşlıları, her seferinde biraz daha küçülen bedenleriyle bırakıp gittiği her an, gözü bir mezarlıkta kalmış gibi arkada kalıyordu. Kendi başına ne geleceğini tahmin edemiyordu, ama ardında bırakacaklarının çektiği her sessiz sıkıntı, onun ciğerlerine duman gibi doluyordu. Süleymaniye fikri içini rahatlatmıyordu; bu yüzden, bir kurtuluş umuduyla, yerel bir görev için büro şefi İbrahim'le konuşmaya karar verdi.

Ertesi sabah büroya varır varmaz, arkadaşlarına dönüp iki gün önce çölden topladıkları o yabancı gence sözü getirdi. "Getirdiğimiz gencin durumu ne oldu?" diye sordu, sesinde bir endişe kırıntısı saklıydı.

Peşmergeler omuz silkti, tavırları işin bittiğini gösteriyordu. "Kendinden bir şey sökemedik. Birkaç tokat attık, konuşmadı. Garip biri. Ağzından garip sesler çıkıyor, ama kelime değil. Anlamıyoruz."

Mahmud'un içi, keskin bir bıçakla yarılmış gibi burkuldu. Bu topraklarda yabancıya yaşam hakkı, susuz çöle su vermekten daha zordu; herkes, kendi korkusunun ve kininin esiriydi. Her gün bir Arap, bir Türkmen, bir Kürt, omuzlarda ve cami avlularında taşınan bir tabut, bir kayıp hayattı.

Mahmud, ağabeyi Azad'ın ardından tek bir kurşunla gitmeye her an hazırды; böyle bir dünyada, kimsesiz bir yabancıya acımak, anlamsız ve zayıflık gibi görünüyordu. Yine de, vicdanı derinlerde bir yerde, inatla ve sessizce bağırıyordu. Bu genç, sadece başka bir yerden değil, başka bir çağdan gelmiş gibiydi; yalnız dili değil, varlığının kendisi de yabancı bir şeyler fısıldıyordu.

Uygun anı kollayıp Süleymaniye isteğini İbrahim'e açtı. İbrahim, kaşlarını, iki bulut gibi çatılarak yanıtladı: "Bu sefer, değişiklik yapalım. Ama şunu unutma: peşmerge için halk, anne-babadan, kendi canından bile

önce gelir.”

Mahmud mahcup, başını öne eğdi: “Haklısınız,” dedi. Başka söz etmedi, etmeye cesareti yoktu. İbrahim görüşmeyi toparlarken, nezaretteki genç yeniden gündeme, ağır bir taş gibi düştü.

“İki gündür ondan tek insan sözü alamadık,” dedi İbrahim, sesinde bir tuhaf merak vardı.

“Garip. Bir şeyler söylüyor ama, anlamıyoruz. Dili yok.”

“Yakaladığımızda başını taşa çarptı,” diye atıldı biri.

“Galiba hafızasını, aklını kaybetti.”

“Onu ne yapacağız? Zararlı, düşman gibi görünmüyor. Burada ömür boyu tutamayız. Başka işlerimiz, gerçek düşmanlarımız var.”

“Ben tekrar denerim,” dedi Mahmud, sesi biraz daha güçlü çıktı.

“Belki korkudan donmuştur, konuşur.”

“Uğraşmaya değmez. Sen onu terminale götür, istediği yere biletini kes, üstüne birkaç dinar ver. Ne istiyorsa, nereye gidecekse yapsın. Gözümüzün önünden gitsin.”

“Olur. Ben evrakı düzenlerim, sen genci al, götür.”

“Baş üstüne.”

Mahmud selam verip ayrıldı, içinde tuhaf bir boşlukla. Bir süre sonra hücreden çıkarılan, yüzü ve başı temizlenmiş, ama gözlerindeki boşluk daha da derinleşmiş Mad’ı, yanında eski bir çift ayakkabı ile şoföre teslim ettiler. Mad arka kasada tek başına, bir kargodan farksız oturuyordu; araç hareket edince sarsıldı, eliyle soğuk metal kenara tutundu, parmakları beyazlaşıncaya kadar.

Şehrin tozlu mahallelerini, yıkık duvarlarını geçip terminale vardılar: bilet gişeleri, soluk renkli otobüsler, seyyar tezgâhlar, her şey bir yer pazarının karmaşası ve kayıtsızlığı içindeydi.

Mahmud, pikabın arkasındaki Mad’a aşağı inmesini işaret etti, eliyle keskin bir hareket yaparak. Mad zıplayarak, bir hayvan gibi ürkek indi; Mahmud omzuna dokunup önden gitmesini istedi, iterek. Gişelerin önüne, kalabalığın kenarına gelince Mahmud döndü, yüzünde artık sabır kalmamıştı: “Nereye gideceksin?”

Mad’dan yalnızca, saf acı ve dipsiz bir belirsizlik taşıyan bir bakış geldi. Mahmud sertçe, her heceyi vurarak yineledi: “Nereye, Kekî? Söyle!”

Mad, soruyu anlamıyormuş gibi görünse de, dudaklarından, bir kelime döküldü: “Müzeyyen.”

“Benimle alay mı ediyorsun?” diye öfkelenildi Mahmud, sesi yükseldi.

“Müzeyyen neresi? Öyle bir yer yok!”

Mad, usulca, inatla tekrar etti, son umudunu bu iki kelimeye bağla-

miş gibi: "Eme zunene nu zu en. Müzeyyen."

Mahmud onu orada, bu kalabalık ve düşman ortamda bırakıp dönmek üzereydi ki, yapamadı. Yabancıнын çaresiz bakışları, ona derinlerden, tam anlamını çözemediği acı ve yalnızlık dolu bir mesaj fısıldıyordu. İçinde, savaşın ve ölümün kararttığı toprakta, incecik bir merhamet filizi yeşerdi.

"Tamam," dedi nihayet, yenilgiyi ve sorumluluğu aynı anda kabul ederek. Yanındaki peşmergeye döndü:

"Büroya dönelim. Bunun kafası normal değil. Kek, İbrahim'le bir daha konuşalım."

Mad'ı tekrar pikabın arkasına, metal kafesine bindirdiler; geldikleri tozlu yoldan, geriye, büroya döndüler. Avluda, elleri silahlarının kabzasında bekleyen peşmergeler Mahmud'u görünce, gerginliği dağıtmak istercesine kahkahalarla seslendi: "Keki, öğrendin mi kimmiş? Amerika'dan mı gelmiş? Yoksa uzaydan mı düşmüş?"

Bazıları, içlerindeki rahatsızlığı bu kaba kahkaha kılığına sokuyordu. Mahmud soğukkanlı, yüzü ifadesiz: "Gülmeyin," dedi.

"Zavallı, dil bilmiyor. Aklı da yerinde değil." Bir başkası alayla,

"O zaman sen ona Soranice öğret, öğretmen ol!" diye çıkıştı. Mahmud konuyu kısa kestti:

"Ben Kek İbrahim'le konuşacağım." Sonra Mad'a döndü, işaret ederek:

"Sen burada bekle. Hemen dönerim."

Mad, sözleri tam kavrayamasa da, sesin tonundan ve etraftaki düşmanca bakışlardan itaat etmesi gerektiğini sezdi; öylece, bir taş yığını gibi kaldı. Mahmud içeri girerken peşmergelerin bakışları sırtındaydı; o bakışların ağırlığı ve yargısı, derisinin altına işliyor gibiydi.

İbrahim'in bürosundan kısa süre sonra çıktı, başını olumsuz anlamda sallayarak. Arkasından İbrahim'in sesi geldi: "Bana sorarsan, başına iş alırsın."

Mahmud uyarıyı duydu ama etkilenmemiş göründü. "Ben biraz uğraşayım, belki akıllı başına gelir. Yarın size bilgi veririm," dedi, kapı eşinden dönerek.

Dışarıda, avlunun ortasında çaresizce duran Mad'ın yanına geldiğinde, sözünü ve otoritesini netleştirdi. Ceketinin altından çıkardığı silahı gösterip, her kelimeyi bir çekiç darbesi gibi indirerek ekledi: "Bak Kekî, kaçmaya kalkarsan, hiç acımam; vururum. Ne dersem yapacaksın. Anladın mı? Tamam mı?"

Tam o sırada, bir peşmerge yaklaşıp alaycı bir gülümsemeyle, "Vay,

Mahmud. Senden iyi peşmerge olur bu,” deyince, avluda gergin kahkahalar koptu. Mad, gülüşlerden kendisiyle alay edildiğini hissedip gözlerini yere, ayaklarının tozuna indirdi; kelimesiz, isimsiz, derin bir yalnızlığın içine çekildi.

Mahmud, arkadaşlarına, beklenmedik bir sertlikle çıkıştı: “Allah’ın delisinden, aklını yitirmiş birinden ne istiyorsunuz?” Sonra Mad’a döndü, başıyla işaret etti:

“Hadi. Gidelim.” Mad onay vermeyince, hafifçe itti, onu öne geçirdi. Birlikte, şehrin akşamla birlikte kararıp ıssızlaşan sokaklarında yürüdüler; ağır bir sessizlik, adımlarının arasında, üçüncü bir kişi gibi onlara eşlik ediyordu.

Mad, o sessizlikte, bir şeylerin temelden yanlış gittiğini, bir tuzağın içine düştüğünü hissediyordu, ama bunu ifade edecek tek bir araçtan yoksundu. Pazaryerinin ıssız kalıntılarına varınca Mahmud durdu, öfkesini zorlukla tutarak: “Adamlar sana güvenmiyor. Ben de henüz güvenmiyorum. Aklın başına gelince, istediğin cehenneme bile gidersin.”

5. Bölüm

Yüksek taş duvarlarla yoldan gizlenen avluya girdiklerinde Mahmud kuyudan su çekti; Mad’ın yüzünü ve boynunu, gece ile yolun tozunu akıttığını bekledi. Sıvası dökülmüş, toprakla bütünleşmiş duvarların diplerinde yabani otlar, inadına ve sessizce filizleniyordu.

Kapıyı açan sakallı ihtiyar, Mad’ın bedenindeki yorgunluğu ve gözlerindeki derin yabancılığı görünce donakaldı. “Bu kim?”

“Tanrı misafiri, Bavo,” dedi Mahmud, sesinde az da olsa bir koruyuculukla.

Mad salona geçti, duvardaki yıpranmış mindere, bir hayvanın inine çekilir gibi çekingen bir sessizlikle oturdu. Gözleri, duvarda asılı soluk bir harita ile kır saçlı, gözlüklü bir adamın portresine takıldı. Bu yüz, zamanın ağırlığını sessizce tartıyor gibiydi.

Biraz sonra beyaz tülbent üzerine siyah bere bağlamış, çiçek desenli kırmızı fistanının üstüne hırka geçirmiş ince yapılı bir kadın içeri süzüldü. Mad’ı görünce irkildi, sonra içgüdüsel bir merhametle yumuşadı. “Ev kîye?” diye sordu, sesi bir anne ninnisi kadar alçak.

İhtiyar, “Tanrı misafiri,” diye yanıtladı.

Kadın başındaki tülbenti, bir gülümseme kadar hafif bir hareketle düzeltti. “Bi xêr hatî.” Sesindeki sıcaklık, odanın soğuk taş duvarlarını yumuşatan bir ateş gibiydi.

İhtiyar adam karşı mindere, Mad'ın tam karşısına oturdu. Yüzündeki derin çizgiler merakla hareketlendi: "Navê te çiye?"

Mad, bakışların sıcaklığından ve beden dilinin yumuşaklığından soruyu tahmin etmeye çalışıyordu, fakat kelimeler hâlâ başka, kayıp bir dünyaya aitti. Bir cevap, boğazında düğümlendi.

Tam o anda Mahmud elinde yastık ve yorganla geri geldi. "Çok yorgunuz, Bavo. Sabah konuşalım," dedi, sesi günün yüküyle ağırdı. Sözleri bir emirden çok, bir sığınak talebi gibiydi.

İhtiyarlar, bir anlık tereddütten sonra, sessizce salondan çıktılar.

Mahmud, getirdiği yastığı salonun bir köşesine bırakarak gösterdi: "Ben burada yatacağım. Sen benim odamda yatacaksın."

Mad, bu dünyada ilk kez manasından emin olduğu bir sözün ardından, içten gelen bir rahatlamayla ayağa kalktı. Bu küçük yönlendirme, bir emniyet kemeri gibiydi.

Mahmud kapıyı kapatmadan hemen önce, belindeki silahın kabzasına hafifçe dokunarak işaret etti. Sesi düşük, ama her hecesi netti: "Sana güveniyorum."

Mad, anlamış gibi başını salladı. Sonra elini göğsüne, kalbinin üzerine koyup, kendi varlığını ilan edercesine fısıldadı: "Mad."

Mahmud, bu saf ve basit cevap karşısında başını salladı, yüzünde yorgun bir tebessüm belirdi. "Tamam, deli. Git yat."

Fakat Mad gitmedi. Yavaşça ilerledi ve parmak uçlarıyla, hafifçe Mahmud'un göğsüne, onun da kalbinin üstüne dokundu. "Mahmud."

O temas, Mahmud'un içindeki bütün buzları, bütün savaştan kalma şüphe ve sertlik katmanlarını bir anda eritti. Bir an için zaman durdu. Dışarıdaki savaşın sesi, içerideki korku, geleceğin belirsizliği, hepsi sustu. Mahmud'un gözlerinin önüne, çok uzun zaman önce kaybettiği ağabeyi Azad'ın yüzü, aynı saf ve korunmasız masumiyetle geldi. Derin, titreyen bir nefes aldı, gözlerini kısa bir an kapadı.

"Yarın konuşuruz bunu," dedi, sesi artık bir peşmergenin değil, bir insanın yumuşak ve kırılğan tonundaydı.

Bu küçük, sessiz an, iki yabancıнын kader çizgilerini, görünmez ama sağlam bir iplikle birbirine dokundurdu.

Mad, yeryüzüne çıkalı henüz üç gün olmuştu; ama o gece, ilk kez, dilin ve savaşın ötesinde, insanlığın saf ve sıcak nefesini ciğerlerine çektiğini hissetti. Artık dil bilmemek bir korku, bir eksiklik değil; bu anlaşılmaz ve tehlikeli dünyaya karşı sağlam bir savunma kalkanıydı. Anlamadığı sesler, yabancı yüzler, hepsi yeni ve gizemli bir yaşamı besliyordu.

Bekir'i, o ilk rehberini kaybetmişti, ama şimdi, beklenmedik bir yer-

de, savaşın ortasında bir dost bulmuştu.

Ve o gece, penceresiz odada, yabancı bir evin yatağında, Mad haya-
ta çıktığından beri ilk kez, kaygısız ve derin bir uykuya daldı.

6. Bölüm

Sabahın erken saatinde, kapının dışından, tahtaya vurulmuş hafif bir tıkırtı gibi kısa bir ses işitti. Ardından açılan kapıda Mahmud'un yüzünü, geceden kalma bir yorgunluk ve yeni bir kararlılıkla gördü.

Mahmud kapının eşiğinden eliyle, sessiz ve kesin bir hareketle çağır-
dı: "Gel."

Mad salona girdiğinde ihtiyar kadın ve adam, günün ilk ışığıyla ay-
dınlanmış minderde, bir tablo gibi oturuyordu. Kırık yüzlerinde, uzun
bir ömrün yorgunluğu ile yeni gelen bu esrarengiz misafire dair derin
bir merak iç içe geçmişti.

Mahmud, öğretmen edasıyla eliyle işaret etti: "Daye. Bavo." Sonra
odanın içindeki eşyaları, birer birer, dünyayı yeniden isimlendirir gibi
göstererek adlarını söyledi:

"Av. Nan. Kürdistan. Mam Celal. Kur'an."

Mad, her kelimeyi, boğazında yeni şekillenen bir taş gibi dikkatle
tekrar etti. Sesi yavaş, acemi, ama dipsiz bir merakla doluydu. Dünya,
parça parça, sessiz harfler ve tanıdık nesnelerle yeniden kuruluyordu
önünde.

Biraz sonra Mahmud onu küçük, loş banyoya götürdü. Çatlak emaye
leğeni soğuk suyla doldurdu. "Yıkan," dedi, eliyle vücudunu sıvazlama
hareketi yaparak.

Mad soyundu. Kirli keten entarisini bir deri gibi çıkardı. Su ilk tenine
değdiğinde tüm bedeni ürperdi; bu, Abzu'nun statik serinliğinden çok
farklı, cnlı ve iğneli bir temasdı.

Mahmud'un gözleri, onun göğsüne takılıp kaldı. Orada, soluk deri-
nin üzerinde, iki derin iz vardı. Biri, köşeleri hafifçe aşınmış beş köşeli
bir yıldız; diğeri, okunaklığını yitirmiş kadim bir mühür gibiydi. "Bunu
kendin mi yaptın?" diye sordu, sesi bir anlık yumuşayarak.

Cevap beklemeden, kendi kendine anlamış gibi başını salladı. "Çok
acemice olmuş," diye mırıldandı, bir sanat eserini eleştiriyormuş gibi.
Sonra elindeki paslı makası kaldırdı:

"Biraz insana benze artık. Saın çok uzun."

Mad sessizce, bir çocuğun itaatıyla başını eğdi. Makasın soğuk me-
talinin temasından sonra, her kesilen tutam, başından aşağı, omuzla-

rına, sonra yere düştü. Her düşen saç telinin, geçmişinden, Abzu'nun karanlığından kopan son bir hatıra olduğunu hissetti. Sanki kadim bir rahibin son bağları, birer birer yitip gidiyordu.

İçi bitince Mahmud, köşedeki eski bir çuvaldan, katlanmış, ütüsüz, askeri yeşil tonlarında kıyafetler çıkardı. "Bunlar artık senin olsun," dedi, sesi birden kalınlaşarak. Bir süre, kumaşa bakarak sessiz kaldı. Ardından, komodinin çekmecesinden, köşeleri yıpranmış, resmi bir belge çıkardı. Üzerinde, genç ve gülümseyen bir yüz vardı: Azad Sorani.

Belgeyi Mad'ın avucuna yerleştirdi. "Resmi sonra değiştiririz," dedi, neredeyse duyulmayacak kadar alçak, içli bir sesle.

"Yolda, kontrolde sorarlarsa bunu gösterirsin. Adım Azad, dersin. Başka bir şey demezsin."

Mad, avucundaki kağıdın üzerine, fotoğraftaki yabancı yüze uzun uzun baktı. Bu, sadece bir belge değildi. Bu, bu dünyada ona sunulan ilk kimlik, ilk maske, ilk yasal bedendi. İlk kez, görünür bir insanlar düzenine kabul ediliyormuş gibiydi.

Mahmud, Mad'ın gözlerinde parlayan o karmaşık duyguyu, minnet, şaşkınlık, aidiyet borcu, görmemek için başını sertçe çevirdi. Bu küçük, kaçamak hareket, Mad'a, elinde tuttuğunun sıradan bir kağıt parçası değil, Mahmud'un yüreğinden koparılmış, kanla ve hatırayla yazılmış çok değerli bir emanet olduğunu anlattı.

O anda, odada ne savaşın gürültüsü vardı ne gelecek korkusu. Sadece iki yalnız insan arasında, kelimelerin ötesinde, sessiz sedasız kurulmuş bir köprü, kırılğan ama sağlam bir güven vardı.

Mahmud, ağabeyini yitirdiği o puslu, tozlu günü hatırlayan derin ve titreşimli bir nefes aldı. Göğsü hafifçe sarsıldı, fakat gözleri hep ileride, pencerenin dışındaki boş gökyüzünde kaldı. Savaş, insanın her şeyini alıp değiştiriyordu. Ama görünüşe göre, en dibe saklanmış o insani merhameti, o koruma içgüdüsunü tamamen öldürmeye yetmiyordu.

7. Bölüm

Mahmud, çay ve haşlanmış yumurtadan oluşan sade bir kahvaltının ardından, sabahın serin ve iğneli sessizliğine karışarak evden çıktı. Söz verdiği gibi peşmerge bürosuna gidip, o garip gençle ilgili her şeyin yolunda olduğunu, sorun çıkarmayacağını bildirmek zorundaydı.

Mahmud'un içi, tuhaf bir şekilde rahattı. En azından artık o yabancı varlığın bir ismi vardı: Mad. Bu kısa, keskin kelime kulağında, zihninin bir köşesinde uzun süre asılı kaldı. Ne Kürtçeydi, ne Arapça, ne Türk-

mence, ne de bildiği başka bir dile aitti. Sanki rüzgârla çölden taşınmış, ya da dünyada ilk kez, o sabah, o odada söylenmişti. Ona ait olmayan, ama ona emanet edilmiş bir sırdı.

Büroya vardığında binanın önünde üç beyaz Toyota, metalik bir huzursuzlukla duruyordu. Peşmergeler araçların etrafında, sabah rutininin sessiz telaşı içinde hazırlık yapıyordu. Mahmud, bir an önce üzerini giyiniş onlara katılmak için acele etti. İçeri girer girmez büro şefi İbrahim'le burun buruna geldi. İbrahim, sabahın telaşı içinde yine de meraktan sormadan edemedi, kaşlarını çatarak: "Ne yaptın o genci? Bir gelişme oldu mu?"

"Adı Mad'mış," dedi Mahmud, omuz silkerek.

"Evde bıraktım. Bakalım ne olacak." Sözlerinde bir kayıtsızlık vardı, ama gözleri yalan söylüyordu.

"Sen yine de çok dikkatli ol," diye uyardı İbrahim, sesi alçak ve ciddi.

"Unutma, bugün şehir merkezinde kontrol noktasında görev yapıyorsun. Gözünüz dört olsun."

"Emredersin komutanım."

Mahmud aceleyle soyunma odasına gitti. Peşmerge üniformasını, bir zırh gibi üzerine geçirdi ve dışarıdaki ekibin arasına, metalik bir aksesuar gibi katıldı.

Pikap, tozlu yolları aşındırarak şehir merkezine doğru ilerledi. Sokaklar, toz ve yorgunlukla kaplı bir sabaha, henüz tam uyanmamış, gözleri mahmur bir canlıya benziyordu. Arapça ve Kürtçe karışımı bir uğultu, sıcak havada ağır ağır yükseliş, bir sis tabakası gibi çökmeye başlıyordu.

Kontrol noktası, can çekişen çarşı ile ölü bir kavşağın arasına kurulmuştu. Beton bariyerler, dikenli teller, kum dolu çuvallar... bunlar günlük manzaranın parçalarıydı. Geçenler, korku ve sabırla sıraya diziliyor, çantaları, yüreklerinin ağırlığı gibi tek tek aranılıyordu. Bu görev asla sıradanlaşmıyordu. Her sessizlik, bir kurşunun habercisi; her anormal hareket, bir patlamanın başlangıcı olabiliirdi.

Mahmud ve iki peşmerge, rutin bir devriye için çarşının girişine doğru ilerlerken, kalabalığın içerisinde biri, bir bıçak gibi dikkatlerini çekti. Genç bir erkek. Üzerindeki yelek, mevsimin sıcaklığına rağmen fazlasıyla kalın ve kabarıktı. Adımları ise fazlasıyla sessiz, bir avcının veya avın adımları gibiydi.

Adam, kontrol noktasını görünce aniden dondu. Bir an, peşmergelele kesişen gözlerinde saf bir panik parladı ve hemen yere, ayaklarının tozuna devrildi.

Peşmergelerden biri Mahmud'a doğru eğilip, alçak ve gergin bir sesle fısıldadı: "Şu adama bak."

Adam yürümeye devam etti, ama bedeni ileri giderken, ruhu ve niyeti geriye, kaçmaya çekiliyor gibiydi. Adımlarında tedirgin, aceleci ve kırılgan bir titreme vardı.

Peşmergeler mesafeyi kapatmak için yaklaşınca, adam birden, bir yaydan fırlamış ok gibi geri sıçradı. Dar, gölgeli bir sokağın ağzına doğru fırladı.

Mahmud'un içgüdüğü bağırdı önce: "Dur! Dur dedim!"

Ve her şey, bir kırılgan cam parçası gibi, bir anda koptu. Kaçan adam arkasını döndü, eli beline gitti ve havayı yırtan tek, keskin bir ateş sesi geldi. Kurşun, Mahmud'un hemen yanındaki genç peşmergenin bacağına, et ve kemik arasına saplandı.

Yere düşen peşmerge, acısını bastıramayarak içini çekti; bu çığlık, havayı dolduran keskin bir iniltiye dönüştü. Kalabalık, panikle dağılan bir karınca yuvası gibi her yöne savruldu. Bağırışlar, kadın çığlıkları yükseldi. Dükkân kepenkleri, koruyucu kabuklarını kapatırcasına bir anda kapandı.

Mahmud, yere çöken arkadaşının yanına atıldı. Sıcak, koyu kırmızı bir kan, pantolonun kumaşını hızla ıslatıyordu. "Kanamayı durdur!" diye bağırdı, kendi ellerini yaralı bacağın üzerine bastırarak.

"Sık, bırakma, sıkı tut!"

Diğer peşmerge siper aldı, köşeyi, katili gözetledi. Ama kaçan adam, dar sokakların labirenti ve toz bulutunun karmaşasında çoktan eriyip gitmiş, kaybolmuştu.

Sessizleşen, ama gerilimle titreyen tozlu sokakta hissedilen tek soğuk şey, havaya sinen ağır, demirimsi kan kokusuydu.

Mahmud, yaralı arkadaşının düzensiz, hızlı nefeslerini dinlerken başını kaldırdı. Güneş, yıkık binaların üzerine acımasızca vuruyordu. Bu şehir, her sabah yeniden doğmuyordu. Her sabah, aynı yaranın üzerine, yeniden yaranılıyordu.

8. Bölüm

Mahmud, öğleden önce kendini toparlamak için avluya çıktı. Hava hafif serindi, ancak taşların üzerinde duran bu serinlik, gitmek zorunda olduğu yerin sıcaklığını düşündürdüğü için huzursuz ediciydi. Duvar diplerindeki yabancı otlar, sabah rüzgârında ince, hüznü bir titreme içindeydi.

Mad, kapının eşiğinde, gölgelerin içinde sessizce duruyordu.

Mahmud'un yüzünde, ağır bir kararın son anındaki o belirgin tereddüt vardı; sanki gitmek için bedeni hazırlanırken, ruhunun bir parçası geride, bu avluda kalıyordu.

İhtiyar adam, tespîhinin siyah tanelerini parmaklarının arasında, bir ömür boyu yaptığı gibi ağır ağır gezdirerek avluya çıktı. Kadın ise kapının eşiğine yaslanmış, sadece gözleriyle konuşuyordu.

Mahmud, göğsünün derinliklerinden, taşlardan gelen bir sesle derin bir nefes aldı: "Daye, Bavo. Ez diçim Sûlaymanî."

İhtiyar adam başını, hem anlayışla hem de kaçınılmaz bir kederle yavaşça salladı. Dudaklarından, bu toprakların tüm dualarını özetleyen iki kelime döküldü: "Xwedê mezin e."

Mahmud sonra, parmağını keskin bir kararlılıkla Mad'a doğru uzattı: "Ev li vir dê bimîne."

Kadının ince kaşları, şaşkınlık ve merakla hafifçe kalktı. Gözlerini, bu garip, sessiz gence çevirdi. Sesi, bir annenin en derin endişesini taşıyordu: "Tu bawerî kirî?"

Mahmud, bir anlık bir boşluğa, kendi içindeki uçuruma baktı. Kısa, ama içinde binlerce ihtimali tartan bir sessizlikten sonra cevapladı, dü-rüstlüğü acıtıyordu: "Bilmiyorum ama deneyeceğim."

Sonra, bütün bedeniyle Mad'a döndü. Elini, üniformasının altındaki kalbinin üzerine, sert ve net bir hareketle koydu. "Mahmud," dedi, sonra kendini işaret ederek.

"Ez."

Mad, bu hareketi anında kavradı. Kendi elini, Azad'ın eski gömleğinin üzerinden, kendi göğsüne götürdü. Gözleri Mahmud'un gözlerine kilitlendi. "Mad," dedi, aynı kesinlikle. Sonra, kendini işaret ederek:

"Ez."

Kapıya yönelen Mahmud, çıkmadan, dünyaya adım atmadan hemen önce, son kez arkasına döndü. Bakışı, sözlerin anlatamayacağı bir endişe ve vasiyetle doluydu. "Dikkatli ol," diye mırıldandı, sesi rüzgârda hemen kaybolacak kadar hafif.

Mad kelimeyi anlamadı, ama o bakışın taşıdığı ağır sorumluluğu, o koruma içgüdüsünün son titreşimlerini derisinde hissetti. Başını, bir askerin komutanına, bir çocuğun babasına edeceği saygıyla eğdi.

Sokağa doğru yürüyen Mahmud, köşede, güneşin aydınlatığı toz bulutunun içinde kaybolmadan önce, bir kez daha döndü. Sadece bir saniyelğine. Sonra, geriye kalan tek şey boşluk ve onun ardından çöken, mezar kadar derin ve kesin bir sessizlik.

Yalnızlık, yavaşça, hissedilir bir ağırlıkla inerek Mad'ın omuzlarına, boynunun iki yanına yerleşti.

İhtiyar adam, bu ağır havaya daha fazla dayanamayarak içeri döndü. Kadın ise, avlunun köşesindeki küçük tandırın yanına, alışılmış bir sığı-

nak gibi çömeldi.

Mad, bir an tereddüt etti, sonra gidip onun yanına, toprağın üzerine oturdu. Bir çırak gibi.

Kadın, elindeki hamuru, binlerce yıllık bir ritüeli tekrarlarcasına yoğururken, yumuşak, öğretici bir sesle söyledi: "Nan." Sonra su testisini işaret etti:

"Av." Ardından kendi elini gösterdi:

"Dest."

Mad, bu yeni, somut dünyanın anahtar kelimelerini dudaklarında, dilinin ucunda tarttı: "Ekmek. Su. El."

Kadın, sonra eliyle kendi göğsüne dokundu. "Zeyneb," dedi. Sonra kendini işaret ederek:

"Ez."

Mad başını, derin bir saygıyla eğdi. Kendi elini göğsüne götürdü. "Mad," dedi. Sonra kendini işaret ederek, yeni öğrendiği o güçlü kelimeleri tekrarlardı:

"Ez."

Kadın, Zeyneb, kitaplar dolusu duygu, merhamet ve sıcaklığı özetleyen bir gülümsemeyle başını onaylar gibi salladı. Dil gerekli değildi artık.

Bir süre sonra ihtiyar kadın, elinde basit bir tabakla çıkageldi, içinde sadece bulgur ve bir parça soğan vardı. "Xwarin," dedi.

Mad tabağı, dünyanın en değerli hazinesiymiş gibi iki eliyle, saygıyla aldı. Teşekkür etmek istedi; boğazı minnetle düğümlendi. Fakat doğru kelimeleri, bu dildeki sihirli karşılığı bulamadı. Sadece gözlerini kaldırdı ve Zeyneb'in gözlerinin içine, tüm sessizliğiyle baktı.

Kadın, o bakışın taşıdığı saf, kelimesiz minnettarlığı anlamış görünüyordu. Tülbentini, utangaç bir gülümsemeyle düzeltti ve mutfağa, kendi sessiz dünyasına döndü.

Mad bütün günü ihtiyarlarla, bu sade ve derin sessizlik içinde geçirdi. Güneş, avlunun taşlarını önce ılık bir sarıya, sonra derin bir altın rengine boyarken, sokaktan geçen insanların, arabaların, hayatın sesleri, yüksek taş duvarın ardından, bir rüyadan gelen yankılar gibi yükselip alçalıyordu.

O gün, Mahmud'un ayrılışından ve bu sessiz kabulden sonra, dünya artık Mad'a bütünüyle yabancı, düşman bir gezegen değildi. Evet, zor, acımasız ve karmaşıktı. Ama aynı zamanda öğrenilebilir bir yerdi. Taşlar, ekmek, su, eller ve gözlerle kurulabilen bir yerdi.

O an, dilin gerçek ve kadim anlamını iliklerine kadar kavradı: Dil, sadece konuşulan sesler değil; hayatta kalmanın, bir yere ait olmanın,

yakınlaşmanın ve nihayetinde insan olmanın kendisiydi.

Ve orada, o tozlu avluda, yabancı otların arasında, Mad, bir zamanların tanrılarına hizmet eden, sonra unutulmuş varlık, anlamı bularak, sessiz sedasız, yeniden insan olmaya ilk gerçek adımını atıyordu.

9. Bölüm

Mahmud, Süleymaniye'den döndüğünde, güneş dünyanın kenarında kanayan bir yara gibi batmak üzereydi. Çamçal'ın boğucu sıcak havası, taş duvarların üzerinde, nefes almayı zorlaştıran ağır, görünmez bir dalga gibi çökmüştü. Toz, akşamın turuncu ve mor ışığı altında, her şeyi yumuşatan incecik bir perde gibi havada asılı duruyordu.

Avlunun tahta kapısını itip açınca ilk gördüğü, tandırın başında çömelmiş, sacın üzerindeki yassı ekmekleri çeviren annesi Zeyneb'di. Sacın kızgın kenarından aldığı altın rengi ekmekleri, eski bir beze, bir hazineyi sarar gibi dikkatle diziyordu. Tandırın sıcak dumanı, havanın içinde titreyen, elle tutulur bir ısı bırakıyordu.

Mad'ı, avlunun gölgeli köşesinde, yaşlı babanın kırık sandalyesini, bir heykeltıraşın sabrıyla tamir ederken buldu. İhtiyar adam Bavo ise birkaç adım ötede, sırtını duvara dayamış, tespihini çekmeden, sessizce ve derin bir huzurla onu izliyordu.

Mahmud, bir an kapının eşiğinde, taşlara basmaktan çekinir gibi durdu. Bu görüntü, savaşın gürültüsünün ulaşamayacağı, sıcak bir akşamın kalbe dokunan, ağır ve kutsal bir sessizlikti. Sığınılacak bir liman.

"Ez hatim," dedi, sesi bu sessizliği yırtmak istemiyormuş gibi hafif.

Mad başını kaldırdı. Gözlerinde, henüz öğrenemediği bir dilin asla anlatamayacağı, saf ve derin bir karşılama, bir evde buluşma vardı. Bu bakış, Mahmud'un yüreğinin tam ortasına, hazırlıksız, ok gibi saplandı. Ve o ok, geçmişin kilidini açtı: Azad.

Halepçe'den önce, ailenin tüm yükünü, babalığı, evin direğini Azad taşıyordu. Bir gün, eşi ve henüz kundaktaki çocuğuyla, kayınpederinin köyüne bir ziyarete gitmişti. Bir daha geri dönmemişti. Yol, toz ve sessizlik tarafından yutulmuştu. O gün, Mahmud'un içindeki dünya, kimyasal bir yangın gibi yanmış, geriye sadece kavrulmuş bir toprak ve acı bırakmıştı. Kerkük'teki terzi atölyesindeki makasları, iğneleri bırakıp Çamçal'e, köklerine dönmüş, sonra da peşmergelere, bu yanmış toprağı korumak için yazılmıştı. Hem intikam için, hem de artık çökmekte olan anne babasını ayakta tutabilmek için. Omzunda taşıdığı

silahın soğuk ağırlığı, ağabeyinin ardından kalan o derin, manevi boşluğun ağırlığını hafifletmiyor, aksine ona somut bir şekil veriyordu.

Mahmud, Mad'ın o sessiz, çalışkan hâline bakarken, içinde bir şey, uzun zamandır sıkışmış bir yumak yavaş yavaş çözülmeye başladı. Mad'ın bu sade varlığı, bu sessiz yardımseverliği, Azad'ın yokluğundan geriye kalan o dipsiz boşluğa, serin ve şifalı bir nefes gibi dokunuyordu.

Mahmud ve Mad birlikte, avlunun ortasına küçük bir sofa serdiler. Zeyneb ana, tandırdan çıkardığı son sıcak ekmeği, bezin arasına, bir anneye yakışır bir özenle yerleştirdi. İhtiyar Bavo, gölgeliğin altındaki yerine oturup, alçak sesle, yemekten önceki duasını mırıldandı.

Mahmud, yüzünde memnun ve huzurlu bir ifadeyle Mad'a baktı. "Sen, evin erkeği olmuşsun" dedi.

Gitmeden önce yüreği şüphe ve endişeyle doluydu. Dönerken ise, o zehirli şüphe, yerini temiz ve derin bir güvene bırakıyordu. Bu güven, sözlerden değil, yapılanlardan, paylaşılan sessizlikten doğmuştu.

Mad kelimelerin tam anlamını bilmiyordu, ama Mahmud'un sesindeki o sıcak, onaylayıcı tonu, yüzündeki o yumuşamayı kavradı. Başını, minnetle ve biraz da mahcubiyetle eğdi.

Sofrada Mahmud konuşuyor, günün olaylarından, yolda gördüklerinden, Süleymaniye'den getirdiği küçük haberlerden bahsediyordu. Mad ise pür dikkat dinliyordu. Dinledikçe, kelimelerin gölgelerinden, seslerin müziğinden, bu yeni ve karmaşık dünyanın haritasını zihninde çizmeye devam ediyordu.

Yemek bittikten, akşam iyice köktükten bir süre sonra Mahmud ayağa kalktı. Avlunun kapısını araladı, dışarıdaki koyu laciverte baktı, sonra Mad'a, gelmesi için başıyla işaret etti. "Werê," dedi kısaca.

İkisi birlikte, kasabanın ışıklarından uzaklaşıp, dışarıdaki karanlık bayıra, çölün eşiğine doğru yürüdüler. Hava hâlâ günün son kalıntısı sıcaklığını taşıyordu. Toprak, bütün gün emdiği ateşi, şimdi ayak tabanlarına yavaş yavaş geri veriyor gibiydi. Ayaklarının altında, her adımda ince bir toz bulutu kalkıyor, sonra tekrar yere, sessizce çöküyordu.

Mahmud cebinden bir sigara çıkardı, kibriti çaktı. Küçük alevin sarı ışığı, bir an için yüzünü aydınlattı, sonra akşamın derin turuncusuna karışıp söndü. Duman, düz bir çizgi hâlinde havaya yükseldi.

"Babam yaşlı," dedi Mahmud, sigarasından bir nefes çektikten sonra. Sesi düşünceli ve ağırdı.

"Annem güçsüz. Zayıf."

Mad ona baktı. Artık bu tür şeyleri anlamak için kelimelerin tam karşılığını bilmesine gerek kalmıyordu. Acı, endişe, sorumluluk, bunlar

evrensel bir dilde, gözlerde ve seste yazılıydı.

Mahmud uzak, bulanık ufuk çizgisine, Irak'ın sonsuz karanlığına doğru baktı. Sıcak, uzaktaki taşları ve tepeleri bile, buğulu bir suyun altındaymış gibi titretiyordu.

Yerde gördüğü ufak bir çakıl taşını, içindeki gerginlikle tekmeledi, taş tozlu toprakta bir iz bırakarak yuvarlandı. Sonra, gerçeği, en yalın hâliyle söyledi: "Buralarda tehlike her zaman vardır. Her an. Her köşede."

Mad bunu, sözlerin kendisinden değil, Mahmud'un bakışlarının taşıdığı o ağır, kurşuni yükten anladı.

Mahmud sözün sonuna geldiğinde, güneş de son kez, ufkun keskin çizgisine değip, dünyanın ardına kayboluyordu. Karanlık, hızla üzerlerine çöktü.

"Ağabeyimin yerine ben peşmerge oldum," diye ekledi, sesi neredeyse bir itiraf gibi alçaldı.

"Her gün, her şeyin yükü omuzumda. Babanın, annenin, evin, hepsinin."

Mad, bir an düşündü. Sonra, elini kendi göğsünün üzerine, kalbinin üstüne koydu. "Mad," dedi. Sonra, aynı eli uzatıp, parmak uçlarıyla Mahmud'un göğsüne, üniformasının hemen altındaki yüreğinin üzerine hafifçe dokundu.

"Mahmud."

İsimlerin bu şekilde, bu sessiz anlaşmanın bir parçası olarak her yenden söylenişi, tazelenen bir antlaşmanın, görünmez bir sözleşmenin maddeleri gibiydi. Korumanın. Güvenmenin. Sahip çıkmanın. Savaşın yıktığı, parçaladığı, kirlettiği her şeye inat, sessizlikle, bakışlarla ve küçük dokunuşlarla örülmüş bir kardeşliğin maddeleri...

Bunu anlatacak tek bir kelime yoktu. Ve doğrusu, yüreğin dilini anlayan için, böyle bir kelimeye ihtiyaç da yoktu.

10. Bölüm

Sabah güneşinin ilk sıcağı, taş sokakların üzerine ağır, altın rengi bir yağ gibi yayılırken Mahmud, annesi Zeyneb ve babası Bavo'yu da yanına alıp Mad'la birlikte, şehrin kalbinin attığı yere, pazar yerine doğru yürüdü.

Pazar yeri, kasabanın ortasındaki geniş, tozlu meydandan, çevre sokakların daracık boğazlarına taşmış, düzensiz ama inatçı bir canlılık taşıyordu. Meyve ve sebze tezgâhları, renk cümbüşü içinde sıra sıra dizilmişti; havada uçuşan toz tanecikleri, kırmızı domateslerin ve yeşil biberlerin üstünde, geçici küçük pırıltılar bırakıyordu.

“Were, were! Taze xiyar!”

“Sev! Têze sev!”

Satıcıların çağrıları, sıcak havada dalga dalga yayılıyor, alıcıların fısıltıları ve pazarlık sesleriyle birleşip tek bir uğultuya dönüşüyordu.

Bir yanda rengârenk, nakışlı fistanlar asılıydı, diğer yanda bakırcının tezgâhı parlıyordu. Güneş, pirinç ve bakır kapların ağzında, bıçak sırtı gibi ince ve keskin bir ışık çizgisi bırakıyordu.

Mad, kalabalığın içinden, bir nehrin akıntısına kapılmış gibi geçerken, bir çocuk bacaklarına çarpıp, bir özür bile dilemeden, kahkahalarla koşarak uzaklaştı. Pazarın gerçek dili, kelimelerden önce kokulardan oluşuyordu: Yakıcı toz, tandırda yeni çıkmış ekmeğin buğusu, taze nenenin keskin ferahlığı, ter, toprak ve uzaklardan gelen çiçek esintisi...

Mahmud, annesini, rüzgârda hafifçe dalgalanan renkli kumaşların sergilendiği tezgâhlara götürdü. “Daye, bibîne,” dedi.

Kadın, kumaşları, bir sanatçı gibi parmaklarının arasında yokladı. İki elinin arasında tutup gerdi, gökyüzüne, ışığa doğru kaldırdı, dokusunu ve dayanıklılığını test etti. Sonra, sade, sağlam, tek parça görünen basit bir kumaşı seçti. “Ev baş e,” dedi kararlılıkla.

Mahmud satıcıyla kısa ve çabuk bir pazarlık yaptı, kumaşı torbaya koydurdu. Zeyneb ana’nın yüzünde, kelimelere dökülmeyen, derinden bir hoşnutluk belirdi.

Baba Bavo da, kendine çeken bir mıknaş gibi ayakkabı tezgâhına yöneldi. Siyah, sert derilerden yapılmış ayakkabılar sıra sıra dizilmişti. Baba önce 42 numarayı denedi, dar geldi, ayağını sıktı. 43 numarayı giydi. Ayağa kalktı, bir ileri bir geri, ciddiyetle yürüdü, yere bastı. “Baş e,” dedi sonunda.

“Kêmtir tije ye, lê demê vedike.” Yeni derinin keskin, hayvansal kokusu, ayak terinin eski, tanıdık kokusuna karıştı.

Kalabalığın gürültüsünün ortasında Mahmud, Mad’a döndü. “Tu tiştêkê dixwazî?” diye sordu.

Bir süre etrafa, bu insanlık sergisine bakan Mad’ın gözleri, bir tezgâhın kenarında duran, kamıştan yapılmış basit bir kavalı takıldı. Parmağıyla, sessizce onu işaret etti.

Mahmud şaşırdı; böyle bir seçim, bir oyuncak ya da alet değil de bir enstrüman beklememişti. Satıcı, Mad’ın ilgisini görünce kavalı eline aldı. “Güzel sesi var,” dedi.

“Dene. Dene bakalım.”

Mad kavalı alırken, içinden Abzu’nun kadim yankıları, suyun taşlara vuruşunun ritmi, kayıp Sümer tapınaklarından kalma bir melodinin

hayaleti geçti. Kavalı dudaklarına götürdü. İlk nefesi, havadaki tozla ve kendi korkusuyla karışmış ince, titrek bir titreşime dönüştü. Deliklerden, duyulur duyulmaz, unutulmuş bir şarkının soluk gölgesi gibi bir ezgi sızdı. Sanki hatırlanan, ama adı konulamayan bir ses.

Satıcı tam duymadı, ama bu sessiz, tuhaf gencin çabasına içten bir gülümsemeyle karışık verdi. "Ev baş e," dedi Mad, kendi kendine, bulduğu birkaç Kürtçe kelimeyle onaylayarak.

Mahmud, satıcıya birkaç bozuk para uzattı. Satıcı kavalı eski bir gazete k ğıdına sardı, Mahmud da onu alıp Mad'ın avucuna bıraktı. Bu, dünyadaki ilk kişisel, gereksiz, sadece güzellik için edinilmiş eşıyasıydı.

Pazardan piriç, bulgur, mercimek, kuru üzüm ve birkaç meyve daha satın aldılar. Güneş tepeden, dikine vurdukça, herkes gölgelere, sundurma altlarına çekiliyor, alınlarında ve enselerinde tuzdan ince beyaz çizgiler belirliyordu. Torbalara doldurulmuş erzakla, yavaş adımlarla eve, avluya döndüler.

Akşam, havanın keskin sıcağının yerini yumuşak bir serinliğe bıraktığı saatlerde Mad dışarı, avlunun ortasına ıktı. Kavalını gazete k ğıdından çıkarıp, taşların üzerine oturdu. Parmakları, deliklerin yerini, bir hafıza gibi yoklayarak buldu. İlk nefesi derin, ikincisi daha kontrollüydü.

Ve sonra, nefesi, dilin bittiğı yerde başlayan bir dilin, kelimesiz bir duanın, sızlanan bir özlemin sesine dönüştü. "Dilin bittiğı yerde nefes başlar," diye düşündü içinden.

"Abzu'nun sessiz suları şimdi havaya, yıldızlara doğru yükseliyor."

Ezgi önce avlunun sert taşlarına çarptı, sonra onlar tarafından yumuşatıldı, ehlileştirildi. Zeyneb ana, mutfakta bir şeyler yaparken bir an başını kaldırıp, kulağını bu sese verdi, sonra şşine, bir gülümsemeyle devam etti. Baba Bavo, yeni ayakkabılarının üzerine bulaşan ince tozu, bir bezle özenle siliyordu. Mahmud ise kapının eşiğinde durdu, sigarasını yakmadan, sadece dinledi.

Mad'ın yüreğinde, çok eski, unutulmuş bir ateşin külleri, bu basit kamışın titreşimiyle, ılık ve soluk bir ışıkla yeniden parladı.

11. Bölüm

Mahmud, o sabah güneş henüz ufkun sert çizgisini yakmadan Mad'ı yanına aldı. amamal'ın tozlu ve sessiz sokaklarında, bir rüyada y r r gibi ilerlediler. Nihayet ulaştıkları peşmerge bürosunun önünde, silahlı nöbetçiler, sıcak ve sabit bir korku gibi bekliyordu. Hava, yükselmeden önce bile duvarlara yapışmış, boğucu bir ağırlıktı.

Mahmud, ağır demir kapıyı iterek araladı. “Gel,” dedi Mad’a, sesi koridorun karanlığında hemen yutulacakmış gibi.

İçeri adım attıklarında dışarıdaki dünya sustu. Koridor dar, taş duvarlardan gelen eski bir serinlikle kaplıydı. Dışarıda kalan tek şey, boşuk ayak sesleri, fısıltılar ve askeri bir makinenin uğultusuydu. İkisi birlikte, taş merdivenlerin soğuk basamaklarını tırmanıp İbrahim’in kapısına vardılar. Mahmud hafifçe tıklattı. İçeriden, zeminden gelen gür bir “Girin,” sesi yankılandı.

Perdeleri sıkı sıkıya çekilmiş odanın içi, durgun ve loş bir sıcaklıkla doluydu. Masanın yanındaki köşede, devasa bir akvaryum duruyordu. Tek bir lambanın ışığı suyun yüzeyine vurdukça, duvarlarda hareli, dalgalı gölgeler dans ediyordu; sudan sızan hapsolmuş bir ışık gibi. Akvaryumun içindeki balıklar, ağır, anlamsız daireler çizerek yüzüyordu. Hiçbir aceleleri yoktu. Gözlerinde ne parlak bir ışık, ne de hareketin saf neşesi vardı. Sanki suyun içinde tutsak edilmiş, donmuş bir zaman diliminde asılı kalmışlardı.

Mad, akvaryuma bakakaldı. İçinden, derinlerden gelen bir fısıltı yavaşça yükseldi: “Suda nefes var ama özgürlük yok. Sanki Abzu’nun bir parçası buraya, bu cam hapisaneye düşmüş.”

İbrahim, masasının arkasında, geniş gölgeler içinde oturuyordu. Duruşunda hem yılların biriktirdiği yorgun bir ağırlık, hem de kumandanın tartışılmaz otoritesi vardı. Bakışlarını, bir mermi gibi doğrudan Mad’ın üzerine çevirdi. “Adın ne?” diye sordu. Ses, odanın sessizliğini kesen keskin bir bıçak gibiydi.

Mad sustu. Kelime, boğazının gerisinde, tanıdık olmayan bir dilin ağırlığıyla uyuşmuş gibiydi.

Mahmud araya girdi, koruyucu bir gölge gibi. “Mad,” dedi.

“Bize böyle söyledi. Hafızası karışık. Bulduğumuzda başı yaralıydı.”

İbrahim, kalın kaşlarını, şüpheyle hafifçe kaldırdı. “Nereden geldiğini bilmiyor mu? Kökü yok mu bu adamın?”

Mad yine cevap vermedi. Gözleri, istemsizce tekrar akvaryuma kaydı. Suyun içinde, parlak pullu bir balığın yavaş, çaresiz bir çırpınıla kuyruğunu sallayışı, kendi göğsünü bir mengeneyle sıkıştırıyor gibiydi.

İbrahim, Mahmud’a dönmeden, gözleri hâlâ Mad’ın üzerindeyken konuştu: “Dil bilmiyor. Kimliği yok. Kimsesi yok. Böyle birini, savaşın ortasında, neden yanında tutuyorsun, Mahmud?”

Mahmud derin, ama gizlemeye çalıştığı bir sızı taşıyan bir nefes aldı. Sesi yumuşaktı, ama altında bir çelik çekirdek vardı: “Evde yüküm hafifledi onunla. Annem yaşlı, babamın gücü tükeniyor. Mad çalışıyor. Sessizce, soru sormadan yardım ediyor. Bir kötülüğünü, bir yanlış bakışını

görmedik. Sessizdir. Sakindir.”

İbrahim, bakışlarını yavaşça Mad’a geri çevirdi. Gözleri, bir sorgucunun keskin merceği gibiydi. “Yani düşman değil diyorsun.”

“Değil,” dedi Mahmud, kelimeyi bir çekiç darbesi gibi indirerek.

“Peki dost mu?” İbrahim’in sorusu, odanın sıcak, ağır havasını daha da bastıran bir kurşun gibi düştü araya.

Mahmud cevap vermedi. Bu sorunun taşıdığı ağırlık, nefes almayı zorlaştırıyordu. Bir an için, sadece akvaryumun motorunun monoton vızıltısı ve suyun içindeki o hareketsiz yaşamın sessizliği duyuldu. Balıkların kuyrukları, suyu ağır ağır, isteksizce yarıyordu. Hareketleri bile derin bir yorgunluk, bir teslimiyet taşıyordu. Sanki su, onların sırtına binmiş, ezici bir yük olmuştu.

Mad’in içinden, başka bir sessiz düşünce, bir hakikat şimşeği gibi geçti: “Onlar da bu camdan çıkamıyor. Tıpkı benim gibi.”

İbrahim, deri sandalyesinde geriye yaslandı. Hareket, karar anının geldiğini haber veriyordu. “Bu topraklarda, Mahmud,” dedi, sesi yerin derinliklerinden geliyormuş gibi ağır ve bilgece,

“herkes bir sınavdadır. Her yabancı, açılmamış bir mektuptur. Kimin kim olduğu, bazen çok sonra, kan ve gözyaşı pahasına belli olur.”

Sonra sesi bir ton daha alçaldı, sadece ikisine ulaşacak kadar:

“Onu izlemeye devam et. Gözünü üzerinden ayırma. En ufak bir şeyi bana haber ver. Ama şimdilik, kalsın.”

Mahmud, başını, hem bir onay hem de bir yükün kabulü olarak eğdi. “Baş üstüne.”

İbrahim, elinin tersiyle hafif bir hareket yaparak çıkmalarını işaret etti. Kapıyı açıp koridorun serin loşluğuna adım atmadan hemen önce, Mad son bir kez döndü ve akvaryuma baktı. Lambanın ışığı, suyun yüzeyinde parıltıyor, balıkların cansız gövdelerinde gezinen soluk, metalik bir pırıltı yayıyordu. Hepsi, ne tam olarak ölü ne de tam olarak diri, sadece var olan gölgelerdi. Yaşar gibi duran, ama asla yaşayamayan.

12. Bölüm

Yedi ay sonra...

Zaman, Çamçamal’in tozlu ve keskin rüzgârlarında, bir türlü ilerleyemeyen, yerinde sayan bir nehir gibi ağır ağır aktı. Yedi ay, savaşın sürekli gergin bekleyişi içinde, her günü bir öncekine benzeyen bir sis perdesin-

de eriyip gitmişti. Görünürdeki tek değişim, Mad'ın dilinde filizlenmişti.

Mad artık Soraniceyi az da olsa anlıyor, kelimelerin kabuğunu kırıp içindeki anlamı sökebiliyordu. Sözcükleri önce insanların yüzlerindeki ifadelerde, sonra dudakların titreşiminde ve seslerin melodisinde tanıyor, nihayetinde zihninde bir karşılık buluyordu. Konuşurken, cümlelerinin arasına, unutulmuş bir dilin Sümerce sözcükleri sızdırırsa da, ne demek istediği anlaşılıyordu artık. Bu hızlı öğrenme yeteneğine, kendi de içten içe şaşıırıyordu. Sanki bu dil, çok uzun zaman önce bilip de üzeri kumla örtölmüş bir şeyi hatırlatıyordu. Köydeki soluk tabelalara, yırtık gazete sayfalarına, duvarlardaki sloganlara bakıyor; bu yeni çizgiler ve harflerin arasında, kadim kil tabletlerdeki çivi yazılarının uzak, ince bir yankısını arıyordu.

Geceler, en derin konuşmaların vaktiydi. Karşılıklı bağdaş kurup oturduklarında Mahmud, aklına gelen her konuda, bir nehrin taşması gibi konuşurdu. Sesi, konusuna göre bazen çakıl taşı gibi sertleşir, bazen uzaklara dalmış gibi dalgınlaşırdı. Kimi zaman çayını karıştırırken, kimi zaman silahının parçalarını temizlerken anlatırdı. "Suudi Arabistan'dan sonra en çok petrol yatakları bizim toprakların altında," derdi, sesinde acı bir gururla.

"Ama bak etrafa. İnsanlar burada, o siyah altını korumak ve onun uğruna ölmek için yaşayan gölgelerden ibaret. Petrol ışıldar, biz kararırız."

Mad, onun bu anlatışındaki o kırık, yaralı gururu her seferinde hisse derdi. Sanki Mahmud bu hikâyeyi defalarca, kendine de başkalarına da anlatmış, ama hiçbir sahnesini, hiçbir sonunu değiştirememişti.

Bazı geceler, konu kaçınılmaz olarak Kürtlere, tarihe gelirdi. O zaman Mahmud'un gözleri, loş odada birden canlı bir kor gibi parlar, elleri havayı, görünmez bir haritayı yararcasına hareket ederdi. Kelimeler, ağzından sigara dumanıyla birlikte, sıcak ve öfkeli bir bulut gibi çıkardı. "Bizim bir kralımız vardı, Kekî: Mahmud Berzençî. İngilizler, söz verip sonra sırtlarını döndüler, onu devirdiler. Sonra yıllar geçti, bir daha kimse tahta oturamadı."

Mad, onu dinlerken, içinden gelen bir bilgelikle yavaşça mırıldandı: "Tanrılar bile yorulup tahtlarından inerken... insan, dinlenmeden, nasıl bu kadar dayanır?"

Mahmud, bu sözü duymamış gibi, gözleri hâlâ geçmişin ateşinde yanarak devam etti. "Sonra Ruslar geldi, kuzeyde. Bir devlet kurduk: Mahabad Cumhuriyeti. Bir yıl, sadece bir yıl sürdü. İran Şah'ı, liderimiz Kadı Muhammed'i çarşıda astı. Sonra Barzani çıktı, o da başka bir yol, başka bir mücadele denedi."

"Barzani Kürdistan'ı kurdu mu?" diye sordu Mad, öğrendiği yeni ke-
limeleri dikkatle kullanarak.

Mahmud'un kaşları, derin bir hüzün ve öfke karışımıyla çatıldı. "Keş-
ke," dedi, tek kelimeyle her şeyi anlatan bir iç çekişle.

"Onun Kürdistan'ı, Erbil'dir. Oranın dışında kalan, Irak'ın başka yerle-
rindeki, Suriye'deki, Türkiye'deki Kürtler onun umurunda değil."

Konuşma, bir süreliğine kesildi. Yerini, tavandaki tek ampulün etra-
fında umutsuzca daireler çizen böceklerin ince, çılgın kanat sesleri aldı.

Mahmud, sigarasından derin bir nefes çektikten sonra, sesini daha
da karamsar bir tona büründürdü: "Saddam, sekiz yıl İran'la savaştı. O
kadar para, o kadar gençlik harcadı ki, Kuveyt'ten borç aldı. Savaş bi-
tince, 'borç nedir?' dedi, ödemedi. Üstelik, tam da bu yüzden Kuveyt'e
de girdi. Ve şimdi Amerika kapıya dayandı. Sanki tarih, hep aynı yerde
dönüp duruyor."

Bir süre, ağır bir sessizlik çöktü odaya. Bu sessizlikte cesaret bulan
Mad, çekinerek, belki de en tehlikeli soruyu sordu: "Peki, sen neden
savaşıyorsun?"

Mahmud, hiç tereddüt etmeden, ezberden bir yanıt verir gibi cevap-
ladı: "Vatanı korumak için."

Mad, bu kez daha emin konuştu, gözleri uzaklara, Sümer'in tozlu
ovalarına dalmış gibiydi: "Sümer'de de savaş vardı. Tanrılar için, tapı-
naklar için, sınırlar için. Ama savaş bitip toz çöktüğünde, geride kalan
hep sadece insan oldu. Kırık insanlar. Unutulmuş insanlar."

Mahmud bu sözlerin tam anlamını kavrayamadı. Ama Mad'ın bakı-
şındaki o derin, kadim uzaklık, göğsüne garip ve ağır bir şeylerin otur-
masına neden oldu. Belki de, deliliğin içinde, sıradan akılla anlaşılama-
yacak bir hakikat vardı.

"Keki," dedi, bu kez sesi yumuşak, neredeyse kırılıyordu.

"Sen sahiden nerelisin? Kimsin?"

Mad'ın dudaklarında, acıyla karışık hafif bir gülümseme belirdi. "Ar-
tık," dedi,

"ben de bilmiyorum."

"Bana öyle geliyor ki," diye mırıldandı Mahmud,

"bizlerden birisin sanki. Hep öyleydin."

Mad, elini yavaşça başına, o eski yaranın olduğu yere götürdü. "Hatır-
lamıyorum," diye fısıldadı. Bu, hem bir gerçektir, hem de artık bir sığınak.

Bu cevap, Mahmud'un içinden, keskin ve ince bir sızı geçmesine ne-
den oldu. Azad'ı düşündü. O da, tıpkı şu an Mad'ın gözlerindeki-
ne benzeyen, derin ve anlatılmaz bir sessizlikle dolu bir bakışla, bir sabah

evden çıkıp gitmişti. Bir daha dönmemişti.

Tam o sırada, uzaktaki minareden yükselen ezan sesi, geceye ve kentin üzerine, ağır bir yorgan gibi çöktü. Mahmud, sesini, bu kutsal çağrının gölgesinde daha da alçalttı: "Ruh mu kaldı bizde, Kekî? Bizde sadece intikam kaldı. Eğer ruh olsaydı, bu kadar kolay, bu kadar çok ateş edemezdik. Bir canın ağırlığını hissedebilirdik."

Sonra sustular.

Ama bu, artık yabancıların değil, birbirinin dilini ve yükünü özümsemiş iki insanın sessizliğiydi. Kelimelerin gerekmediği, bakışların ve paylaşılan solukların her şeyi anlattığı bir sessizlik.

Uzun bir süre sonra, Mahmud yavaşça başını Mad'a çevirdi. Sesi, gece kadar koyu ve yumuşaktı: "İnsan, unutamadığını değil affedemediğini yüreğinde taşır. Unutmak geçicidir; zamanın yıprattığı bir yara izidir. Ama affedememek; o, ömür boyu süren bir cezadır. Bir taştır. Bazen insan, işte o taştan kendi mezarını yapar ve onu, yaşarken sırtında taşır."

13. Bölüm

Bir hafta sonra, gece yarısı, Irak semaları göksel bir katliama tutulmuş gibi düşen yıldızların aleviyle yanıyordu, Kayan yıldızlar bu sefer dilek tutmak için değildi. Ateş ve ölüm getiriyordu; ölümün soluk beyazı ve kanın kırmızısıyla parlıyorlardı.

Gökyüzünün gündüz kadar acımasızca aydınlandığı o ilk gece, insanlar evlerinin altına, toprağın karnına kazdıkları nemli ve dar sığınaklara, korkunun rahmine çekilmişti. Mad, günlerdir eve taşınan konserve kutularının, su bidonlarının, un çuvallarının neden bu kadar titizlikle saklandığını ancak şimdi, bu çelik yağmurun altında tam olarak anlıyordu.

Her patlamada, sığınağın tavanından ince bir çıgık gibi bir titreme yayılıyor, taşların arasındaki toz, bir ölüm sisi gibi yavaşça üzerlerine iniyordu. Radyodan gelen boğuk ve çatallı sesleri kelime kelime anlamasa da, o seslerin taşıdığı panik ve çaresizlik, derisinde elektrik gibi dolaşıyordu.

"Hangi zamana, hangi tanrıların gazabına düştüm ben?" diye düşündü, karanlıkta gözlerini kapatarak. Beş bin yıl önce, bu toprakların üzerinde, göğe tapınan, yıldızları haritalayan rahipler vardı. Şimdi o gök, insan yapımı yıldızlarla aydınlanıyor ve aynı insanları, kendi evlerinde yakıyor, parçalıyordu.

Mahmud'un sesi, sığınağın ağır karanlığında aniden yankılandı, bir şeyi kırmak istercesine: "Korkuyor musun? Betin benzin atmış. Yüzün

bembeyaz.”

Mad yavaşça, bir makine gibi başını çevirdi. Gözleri, tek bir mumla aydınlatılmış Mahmud’un yüzünde gezindi. “Evet,” diye fısıldadı, sesi tozdan pürüzlü.

“Korkuyorum. Bu nasıl bir büyüdür? İnsan, kendi yarattığı bu cehen-neme karşı neden bu kadar küçük, bu kadar zayıf kalıyor?”

Mahmud, yanına yatırdığı, peşmerge bürosundan aldığı uzun nam-lulu tüfeğin soğuk metaline dokundu. “Korkma!” dedi, sesinde zoraki bir güvenle.

“Ben daha neler gördüm, Kekî. Yakında bu da geçer.”

Mad, bu sefer susmadı. Doğrudan Mahmud’un gözlerinin içine bak-tı. O gözlerde, bir ömür süren savaşın bıraktığı, alışkanlıkla karışmış donuk bir yaş vardı. Sanki gözlerinin içindeki çocuk çoktan ölmüş, ge-riye sadece bir askerin cam gibi parlaklığı kalmıştı. Genç bir adamın yüzündeki bu ihtiyar bakış, Mad’ın içini, patlamalardan daha derin bir şekilde titretti.

“Neden?” diye sordu, sadece tek kelimeyle.

“Ne, neden? Anlamadım?”

“Neden bir savaşçısın?”

Mahmud, sorusunun naifliğine değil, arkasındaki acıya cevap verdi: “Burada, Kekî, savaşmak bir seçim değil. Soluk almak gibi. Savaşmadan yaşayamazsın. Başını bu sığınağın kapısından çıkarırsan, bu topraklar seni yer. Ölürsün.”

Bu cevaptan sonra Mad konuşmadı. Artık konuşmaya gerek yoktu.

Kayan yıldızlar, artık yalnızca ufukta değil, kasabanın sokaklarında, evlerin bahçelerinde patlıyordu. Her biri, yerin altına gömülmüş yürek-leri bir an için durduruyor, nefesleri kesiyor, sonra yeniden ve daha hızlı atmaya zorluyordu. Mahmud’un yüzü, her patlamada istemsizce kasılı-yordu; o bile, tüm deneyimine rağmen, içindeki ilkel korkuyu tamamen gizleyemiyordu. Bu, Mad’ı daha da ürküttü.

Saatler, birbirini kovalayan karanlık yumaklar gibi geçti. Sığınağın ha-vası, ter, korku ve toprak kokusuyla ağırlaşmıştı. Nefesler, bir makinenin arızalı çalışması gibi derin ve düzensizdi. Artık günde tek bir öğün, bir parça kuru ekmek ve su, bir lütuftu.

İhtiyar baba, sığınağın en kuytu köşesinde, yere serdiği eski bir kilimin üzerinde, beli ağrıya ağrıya eğilip kalkarak namaz kılıyor, dualarını, pat-lamaların gürültüsüne karşı inatla mırıldanıyordu. Mad ilk gördüğünde şaşırılmış, sessizce sormuştu: “Böyle mi ayin yapıyorsunuz, tanrıya?”

Mahmud, o gün, ilk kez kısa bir gülümsemeyle açıklamıştı:

“Bu ayin değil, namazdır. Kulun tanrı ile bulunduğu, konuştuğu vakittir.”

“Siz Tanrıyı böyle mi aşağıya, yanınıza çağırıyorsunuz?”

“Namazda Allah’ı aşağıya, ayağımıza çağırmayız. Namazda biz Allah’ın huzuruna çıkarız.”

“Namazda siz göğe mi çıkıyorsunuz? Nasıl bir büyü bu?”

“Bırak Kekî! Anlamadığın konularla canımı sıkma! Seninle uğraşmam. Git bir Meleye sor,” diyerek konuyu kapatmıştı.

14. Bölüm

Zaman, acımasızca uzuyordu. Aradan dört hafta, dört sonsuzluk geçmesine rağmen, göğün öfkesi dinmemiş, bombalar susmamıştı. Mad için bu dört hafta, yeniden Abzu’nun karanlık, basınçlı rahmine dönmek gibiydi. Kapana kısılmış, dışarıdaki dünyadan kopmuş, sadece hayatta kalmaya odaklanmıştı.

Tek fark şuydu: Bu kez, üzerlerine gazabını yağdıran kadim ve uzak Tanrılar değil, aynı türden, aynı topraktan çıkmış insanlardı. Kendi göğünü, kendi elleriyle bombalıyorlardı.

Sonra, bir gece, olan oldu. Gök gürültüsü sustu. Art arda gelen o keskin, yırtıcı çığlıklar kesildi. Yerine, tuhaf ve ürkütücü bir sessizlik çıktı. Radyodan gelen boğuk ses, bu kez farklı bir tonda, içinde bir kırıntı umut taşıyor gibiydi.

Mahmud, pili bitmek üzere olan radyoyu hemen kulağına yapıştırdı. Bir süre dinledi, sonra yavaşça, dikkatle indirdi. Yüzünde ne sevinç ne de rahatlama vardı; sadece derin bir bitkinlik ve yeni bir endişe. “Niha-yet,” dedi, sesi kuru ve yorgun.

“Diktatör Saddam, müttefik güçler çekilirse, Kuveyt’ten çekileceğini açıklamış. Rusya aracı olmuş. Ama Amerika dinlememiş. On gün süre tanıımış. ‘Çekilin,’ demiş. Çekilmezlerse kara harekâtı yapacakmış.”

Sözleri, sığınağın ağır havasında asılı kaldı ve orada öldü. Bu yeni sessizlik, patlamaların gürültüsünden çok daha ürkütücü, çok daha tehlikeliydi. Bu, fırtınadan önceki gökgürültüsüz durgunluktu.

Sabah, ilk ışıklarla birlikte, sığınaktan temkinle, birer hayalet gibi çıktılar. Evin duvarları, yüzlerinde derin çatlaklar olan yaşlı bir adam gibiydi. Sokak, ruhu çekilip alınmış, boş bir kabuk gibi duruyordu; cansız ve sessiz.

İhtiyar kadın Zeyneb, avluya çıkar çıkmaz, ellerini göğe, o bir gece önce cehennemi yağdıran göğe kaldırdı. Dudakları hafifçe kıpırdadı, sessiz bir şükür ya da yeni bir yakarış duası ediyordu.

Mahmud'un yürüyüşü, artık bir peşmergenin yürüyüşü değildi. Omuzları düşük, adımları ağırdı. Bir askerden çok, evinin yıkıntılarını gören, ailesini korumaya çalışan bir evladın, yenik bir savaşçının yürüyüşüydü.

Kısa bir bakış ve tek kelime etmeden, evden, ailesinden uzaklaşan Mahmud, sabahın erken sisi ve yıkıntıların gölgeleri arasında hızla kayboldu.

Mad ise olduğu yerde kaldı. Başını, masmavi ve ihanet kadar düzgün olan göğe kaldırdı. İçinde, ne korku ne öfke vardı. Sadece kadim ve derin bir anlayış, bir yargı.

Dudaklarından, sadece rüzgârın duyabileceği bir cümle döküldü:

"Tanrılar, eserinizi görüyorsunuz. Şimdi sizden daha iyi öğrencileriniz oldu."

15. Bölüm

Büronun loş odasında, televizyonun soluk mavi ışığı peşmergelerin yüzünü aydınlatıyordu. Bir daire hâlinde toplanmışlardı, ama gözleri ekrandayken yürekleri aynı yerde değildi. Aralarında, birbirine karışan kaygılı fısıltılar dolaşıyordu.

Delîl, parmağını ekranda uçan bir füzenin izine dokundurur gibi mırıldandı: "Yine başladı galiba. Dün gece de uçaklar, yarasarlar gibi kuzeye, Bağdat'a doğru geçti."

Soran, başını kaldırmadan, bakışları haberdeki haritaya kilitli: "Müttefikler Kuveyt'e girdi. Kapı kırıldı. Savaş yeniden başladı."

Mahmud, göğsünden derin, ağır bir nefes aldı; ciğerlerine duman değil, kurşun çekiyor gibiydi. "Demek," dedi, sesi boğuk,

"on günlük o mühlet, o son şans da doldu. Saddam çekilmedi."

Kek İbrahim, masanın üzerindeki sigarasını, son bir öfkeyle parmaklarının arasında ezdi. Küller, bir insanın küllerine benziyordu. "Çekilseydi zaten şaşardım," diye homurdandı.

"Onun için, onun dünyasında geri adım atmak, ölümden daha beterdur. Yenilgiyi kabul etmektense, herkesi kendi mezarına sürükler."

Odayı bir süre yalnızca televizyonun mekanik, yabancı sesi doldurdu. Gökyüzünden, geceyi gündüze çeviren bombardıman görüntüleri geçiyor; yeşil, hayaletimsi ekranlarda binalar sessizce çöküyordu. Spikerin soğuk, heceleyen sesi dalga dalga yayılıyor, ama anlamı ulaşamıyordu onlara.

Delîl, aniden ekrana işaret etti: "Bakın! Amerikalılar Basra tarafına da

girmiş. 'Çöl Fırtınası' diyorlar. 'Dört günde bitiririz,' diyorlar."

Soran, acıyla bükülmüş bir tebessümle başını salladı: "Dört gün mü? O kadar kolay mı sanıyorlar? Bu topraklar, Kekî, bu topraklarda her savaş, geride kalanlar için bir ömür sürer. Her bombayla açılan çukur, bir neslin kalbinde kalır."

Tam o sırada, ekrandan ani, keskin bir anons yükseldi, odanın havasını biçti: Amerikalı bir general, dünyaya "Savaş bitti. Kuveyt kurtuldu," diyordu.

Odadaki her hareket, her kasılma, her nefes âdeta dondu. Sanki zaman, o cümleyle birlikte çatlayıp kırılmıştı. Nefesler bile yarıda kesilmiş, boğazlarda sıkışmıştı.

Kek İbrahim, yavaşça başını kaldırdı. Gözlerinde inançsız bir şaşkınlık ve derin bir kuşku vardı. "Bu kadar mıydı yani?" diye mırıldandı, sesi neredeyse kendine soruyormuş gibi.

"Altı haftadır yaşadığımız, ciğerlerimize çektiğimiz o kabus dört günde mi bitti? Bir rüya mıydı hepsi?"

Mahmud, istemsizce, gergin ve boş bir kahkaha attı. Ses, odada tuhaf bir yankı yaptı. "Belki de," dedi,

"belki de ilk kez, bu topraklarda bir şey gerçekten, kesin olarak bitti, Kekî. Bir yanılsama değil."

Soran, ekrana diktığı bakışlarını ayırmadan: "Bitti mi, yoksa sadece susturuldu mu? Saddam'ın haberi var mı bundan? Kabul ediyor mu?"

Delîl, "Bakın," dedi ve kulağına sıkıca yapıştırdığı küçük, cızırtılı radyoyu ortaya, masanın üzerine uzattı. Cızırtıların ve parazitlerin arasından, tanıdık, gür, meydan okuyan bir ses yükseldi. Net anlaşılıyordu:

"Kahraman Irak ordumuz, görevini tamamlayarak Kuveyt'ten dönüyor."

Kek İbrahim, başını hafifçe, alaycı bir şaşkınlıkla yana eğdi. "Görüyor musunuz?" dedi, dudaklarında acı bir gülümsemeyle.

"İkisi de aynı cümleyi kuruyor. 'Geri dönüyoruz.' Ama biri 'zaferle' diyor, öteki 'çekilerek'. Gerçek hangisi, söyleyecek, bilen var mı aramızda?"

Kimse cevap vermedi. Cevap yoktu. Sadece televizyonda, pürüzsüz bir şekilde akan tören görüntüleri vardı: selam veren tertemiz üniformalı askerler, parlak tanklar, dalgalanan bayraklar.

Mahmud, bu görüntülere bakarken içini kemiren bir düşünceyi seslendirdi: "İşte her iki taraf da kazandığını sanıyor. Kameraların önünde. Ama bu topraklarda, bu çölün ve kanın tarihinde kimse kazanmaz. Yalnızca tükenir. Biri biraz daha geç, diğeri biraz daha erken."

Delîl, ansızın, içindeki rahatsızlığı dağıtmak istercesine konuyu de-

giştirdi: "Kekî, senin o gariban ne yapıyor şimdi? Bu 'zafer' gecesinde?"

Mahmud'un sesi, ilk kez o akşam yumuşadı, bir koruyuculukla doldu. "Evde. Pencerenin kenarında. Göğe bakmayı seviyor. Bombaların sustuğu, yıldızların yeniden görüldüğü göğe. Göğün bile yorgun düştüğü bu ölkede, hâlâ o boşlukta bir umut, bir işaret arıyor, belki de."

Soran, bu sefer içten, hüznölü bir gülümsemeyle onayladı: "Delinin teki. Ama bazen deliler, sağ kalan tek akıllı olur. Gerçeği, gürültünün içinde duyamayan tek kulak onlarınkidir."

Tam o sırada, televizyon ekranının altında yeni, resmi bir cümle kaymaya başladı, bir yargı gibi: "Irak, koşulsuz geri çekilmeyi kabul etti."

Mahmud, bir yay gibi fırlayarak ayağa kalktı. Alnında, soğuk ter damlaları parlıyordu; ama gözlerinde, uzun zamandır görölmeyen sönük bir ateş, bir kıvılcım vardı. "Görüyorsunuz?" diye tekrarladı, sesi bu kez titreyerek.

"Amerikan ve İngiliz orduları duruma hâkim olmuş. Zafer diyorlar. Saddam, nihayet, geri adım atıyor!"

Kek İbrahim, ona baktı. Sesinde, azalan bir sabır ve binlerce yıllık bir yorgunluk vardı: "Hiçbir savaş bedelsiz bitmez, Mahmud. Hiçbir 'zafer' masum değildir. şimdi herkes sevinecek, kameralar önünde, gazetelerde. Ama bir yerden sonra, ışıklar söndüğünde, birileri, hep olduğu gibi, karanlıkta ağlar. Ve o ağlayanlar, ekrandakiler asla olmaz."

Odayı, bu kez daha ağır, daha anlamlı bir sessizlik doldurdu. Dışarıdan, artık yavaş yavaş, önce seyrek, sonra bir sel gibi silah sesleri, tezahüratlar, zafer marşları ve korna sesleri yükselmeye başladı. Sokaklar, bir anda hayatla, gürültüyle dolmuştu.

Peşmergeler de, bir an tereddüt ettikten sonra, bu kolektif cılgınlığa kapılıp dışarı, sokağa aktılar. Silahlarını havaya doğru, artık düşman değil belki de sadece gökyüzüne doğru sıkıyorlardı.

Ama o silah seslerinin, kahkahaların ve bitmeyen bir ölk yorgunluğunun arasında, gökyüzü, bir gece önce alevler içinde yanan, şimdi ise zaferle aydınlanan gökyüzü, ciğerleri yakan ağır bir barut ve yalan kokusuyla dolmuştu.

16. Bölüm

İki ay önce, yakın bir çatışmada kaybettikleri genç bir peşmergenin, annesinin hâlâ çaresiz ve bakıma muhtaç hâlini görmek, Mahmud'un yüreğinde, somut ve ağır bir kaygıya dönüşmüştü. Bu, bir ölünnün ardından bıraktığı sessiz bir çığıktı.

O gün, evin avlusunda Mad'a döndü ve ona, hayatında belki de ilk kez bu kadar dürüst bir itirafta bulundu: "Kekî, duyuyorsun beni. Sana sahip çıkıyorum, evime aldım, seni besliyorum. Ben sana insanlık yapıyorum. Bir borç değil, bir görev gibi." Derin bir nefes aldı.

"Bunun karşılığında senden tek bir şey istiyorum: Ben görevdeyken, uzaktayken, annemle babama göz kulak ol. Çok yaşlılar, güçleri tükeniyor, görüyorsun. En azından bu kadarlık bir emeği senden beklemeye hakkım var, değil mi? Söz ver bana."

Mahmud görevdeyken, uzun saatler boyunca Mad, yaşlı anne Zeyneb ve baba Bavo'ya sessizce yardım ederek vakit geçiriyordu. Bahçedeki otları ayıkıyor, tavuk kümesinin kırık kapısını tahtayla onarıyor, kuyudan çektiği serin suyu evin içine taşıyordu. Yaptığı her iş, verilen bir sözün sessizce tutulmasıydı.

Mahmud'un içindeki o ağır sorumluluk yükü kadar, Mad'ın zihninde de büyüyen, kemiren bir soru vardı: İnsan, neden kadim zamanlarda Tanrıların tahtına, şimdilerde ise gökyüzünün hakimiyetine bu kadar susuyordu? Bu ölümcül hırs nereden geliyordu?

O sorunun yankısıyla uyandığı bir sabah, Mahmud'la birlikte peşmerge bürosuna giden Mad, odanın köşesindeki televizyon ekranını ilk kez gerçekten gördü. Ekrandaki titreşen, renkli ışıklar, gökyüzünden inen yeni ve tuhaf bir tür vahiy, modern bir tapınak sunağı gibiydi. Görüntü konuşuyor, hareket ediyor, camın arkasında minik insanlar yaşıyor ve ölüyor.

Mad, uzun süre, büyülenmişçesine o sihirli kutuya bakakaldı. Bir zamanlar, tapınakların kil duvarlarına çivi yazısıyla kazınan işaretlerde Tanrı'nın sesini ve iradesini arayan rahipler vardı. Şimdi ise, aynı irade, aynı propaganda, bu cam kutunun içinde, hareketli görüntülerle, daha gürültülü ve ikna edici bir şekilde yapılıyordu.

Sonra, ekranda devasa binaları paramparça eden bombalar, çölde alev kusan roketler, kuşlardan kat kat hızlı uçan metal canavarlar göründü. Mad, dehşet içinde donup kaldı. Bütün bu korkutucu dehâ, bu akıl almaz yetenekler, nihai olarak hep aynı amaca hizmet ediyordu: İnsanı yok etmek. Yeryüzünden silmek. O an, insanın kendi öfkesinden, kendi yarattığı bu canavardan kaçıp saklanabileceği hiçbir köşe, hiçbir sığınak olmadığını derinden, iliklerine kadar hissetti. Bu kahredici öfke ve yıkım gücü, artık Sümer'in en hilekâr, en gaddar Tanrıların bile hayal gücünü aşmıştı.

Bir süre sessizce, hipnotize olmuş gibi izledi. Sonra gözü, Kek İbrahim'in masasının üzerinde duran, üzeri renkli lekelerle bezenmiş bir küreye takıl-

di. Merakla, parmağıyla ona işaret ederek sordu: "Bu nedir bu?"

Mahmud cevap vermeden önce, parmaklarını yavaşça o renkli kabartmaların üzerinde gezdirtti. Sonra başını kaldırdı, Mad'ın gözlerinin içine baktı ve kelimeyi, bir evrenin adını verir gibi söyledi: "Dünya."

Ve Mad, o anda, kesin bir bilgiyle doldu: Bu yeni, korkutucu ve karmaşık dünyada, öğrenmesi gereken daha çok şey vardı. Yazı alfabetini, şaşırtıcı bir hızla çözmüştü, harfler onun için tanıdık işaretler gibiydi. Ama Sorani dilini konuşmak, o canlı, akan nehre atlamak hâlâ çok zordu. Kelimeler, ağzında kırılıp dökülüyor, anlamları dağılmadan, dudaklarından çıkmadan önce boğazında yutuluyordu.

Bazen, hevesle başlayıp hüsrana ve sessizlikle biten günlerinin sonunda bir köşeye, kimsenin görmediği bir gölgeye çekilir ve yüzünü avuçlarının içine gömerdi. Omuzları, sessizce, yalnızca toprağın duyabileceği bir hıçkırıyla sarsılırdı. Öğrenmenin, anlamamanın, bu yabancılığın yorgunluğu ağır gelirdi.

Ama her ağlayışının, her düşüşünün ardından, içinin en derininden, çelik gibi bir ses yükselirdi: "Asla!"

Tipki küllerinden yeniden doğan efsanevi bir kuş, ya da sönmeyen bir alev gibi doğrulur, gözlerindeki yaşları siler ve bakışlarını tekrar gökyüzüne, yıldızlara dikerdi. Pes etmeye, vazgeçmeye hakkı yoktu. O, Arge tapınağının son rahibiydi ve yeryüzüne bir sebeple, bir görevle gönderilmişti. O sebebi, o gizemi öğrenmeden, çözmeden asla geri dönmeyecekti. Ve eğer bir gün, binlerce yıl sonra Ram'ın karşısına çıkacak olursa, onu şaşırtacak, belki de gururlandıracak kadar güçlü ve bilge olmalıydı.

O günlerden birinde, alfabe defterinin başında sorduğu sonsuz sorulara Mahmud'un sabrı iyice tükenmişti. Çarşıdan, sırtlarında bir çuval un ve ağır bir teneke yağla dönüyorlardı. Yol tozlu ve yokuştu. Mahmud, bir omzunda tüfeği, diğerinde ağır tenekeyle ter içinde kalmış, nefes nefeseydi. Durdu, Mad'a baktı ve bitap bir sesle sordu: "Kekî niye? Niye bu kadar çok merak ediyorsun sen her şeyi? Dünya senin kafanda bitmiyor."

Mad, yüzündeki tozu silerek ona ciddiyetle baktı. Cevabı basit ve nihaiydi: "Bilmek istiyorum."

Mahmud, bu saf, dirençsiz cevap karşısında başını iki yana sallayıp, yorgunluğun ve şefkatin karıştığı bir kahkaha attı. Sonra, gökyüzüne bakıp söylenir gibi mırıldandı: "Of, Kekî, Allah belamı versin. Seni niye benim başıma bela etti? Keşke Saddam'ın başına etseydi de, onun aklını karıştırsaydın!"

Mad, ne söylendiğini tam olarak anlamadı. Ama Mahmud'un sesinin

tonundaki o gizli, yorgun şefkati ve bağlılığı sezdi. Cevap vermedi. Sadece, tozlu yüzünde, küçük ve içten bir gülümseme belirdi.

Ve o saf gülümseme, Mahmud'un omuzlarındaki tüm yükü, sırtındaki tüm ağırlığı, bir an için, mucizevi bir şekilde aldı götürdü.

Dışarıda, resmen savaş bitmişti. Ama onlar, Mahmud ve Mad, yeni ve farklı bir savaşın, hayata tutunma ve anlamı öğrenme savaşının içindeydiler. Ve bu savaş, belki de asla bitmeyecekti.

17. Bölüm

Ramazan ayında oruç tutan Müslümanların duaları, savaşın yorgun göğünde bir tütsü bulutu gibi yükselirken, yenilgiyi kabul eden ordu Bağdat'a doğru bir yaralı hayvan gibi sürükleniyordu. Ordunun geri çekilişi, uzun süredir dağların göğsüne saklanmış Kürtlerin yüreklerinde yankılanan bir çatlak gibiydi, derinde, belirsiz bir umut titreşimi.

"Ordu gidiyor," diye fısıldadılar birbirlerine. Sözlerinin içinde, geleceğin belirsiz ağırlığını taşıyorlardı.

Bu boşluğun tam ortasında, Mahmud'un da aralarında olduğu Peşmerge birliğinin Kerkük'e intikal emri geldi. Akşam, evin içi bu emrin kurşunu ağırlığıyla doldu. Hava, söylenmemiş veda cümleleriyle gerilmişti. Mahmud sonunda başını, omuzlarına binmiş görünmez bir yük kadar ağır bir şekilde eğdi. Sesini odanın karanlık köşelerinden sızan bir rüzgâr gibi duyurdu: "Yarın yine büroya gideceğim. Belki beni bir daha görmezsin."

O an, zamanın akışı durdu. Odada sadece nefeslerin titreşimi ve gözlerden süzülen, bir daha asla aynı olmayacak anlara düşen damlalar vardı. Sadece ihtiyaçlar değil, Mad da yanağında yolunu bulan ılık nemi durduramadı. İlk kez, savaşın tüm metalik ve yabancı kokusunun ötesinde, tamamen insani bir yürek atışı duyuluyordu.

"Annem babam sana emanet," dedi Mahmud, kelimeleri bir yemin gibi keskin ve ağırdı.

Mad, boğazındaki düğümü yutkundu. "Sen onları merak etme, sağ salim dönmeye çalış. Dikkat et." Dikkat et kelimeleri havada asılı kaldı, kırılğan bir duaydı, somut bir koruma değildi.

Ertesi gün, Peşmerge birliğinin ulaştığı Kerkük, bir can pazarından ziyade, kurulmuş bir tuzak gibi sessizdi. Sokaklar, terk edilmiş bir kalbin atışları kadar derin ve tehlikeli bir sessizlikle doluydu. Irak ordusu geri çekilirken, topuklarını kinle yere vuruyor, geride harabe ve öfkeden başka bir şey bırakmıyordu. Savaş bitmemişti, sadece maskesini değişt-

tirmişti. Birkaç günlük o soluk özgürlük nefesi, ciğerleri yakan korku dumanına yenik düştü.

Kerkük'te, bir kontrol noktasının gölgesinde Mahmud, yanındaki Peşmerge Ahmed'e döndü. Sesindeki çatlak, içindeki korkunun derinliğini ele veriyordu. "Saddam yeniden bir Halepçe katliamı gerçekleştirmesin!"

Ahmed, başını, gökyüzündeki puslu güneşe doğru ağır ağır kaldırdı. "Sanmam."

"Niye? Daha önce de yaptı. Binlerce insanı gazlarla öldürdü."

"Saddam o zaman Amerika'nın adamıydı. Dünya, onun Kürt katliamına sessiz kaldı." Ahmed'in sözleri soğuk ve netti, bir tarih dersi gibi.

"Aynı dünya şimdi onu hedef tahtasına koymuş. Böyle bir hengame-de buna cesaret edemez."

"Halepçe'de yakının var mıydı?"

"Benim değil. Ama eşimin kuzenleri orada toprağa düştüler. Geriye bir resim bile gelmedi."

Mahmud'un gözleri, içine çekildiği bir girdap gibi uzaklaştı. "Benim de ağabeyim vardı. Azad. Eşi ve iki küçük çocuğuyla birlikte."

"Başın sağ olsun."

"Sağ ol, Kekî."

Sessizlik uzadı. Mahmud'un sesi, bir kuyunun dibinden yükselir gibi derinleşti, karanlıklaştı. "Azad benden üç yaş büyüktü. Yüzü hep güneş vurmuş gibiydi, hep gülerdi. Bana taşlardan tabanca yapardı. 'Bir gün sen de Peşmerge olacaksın,' derdi. Ben de onun omzuna vurup gülerdim." Bir an durdu, nefesi titredi.

"Halepçe'ye, karısının ailesini görmeye gitmişti. Bir daha dönmedi. Hardal gazı, Kekî. Dediler ki elma kokusu gibiymiş. İnsan, ciğerlerinde elma bahçesi patladığını sanarak ölüyormuş." O an, Mahmud'un yüzünde geçmişin hayaleti canlandı; bir fotoğrafın negatifi gibi, derin bir karanlık yayıldı üzerine.

Ve sonra, tankların uğultusu kuzeyden yeniden yükseldi; yer sarsıntısı gibi, yaklaşan bir fırtınadan önce gelen gürültü gibi. Irak ordusu Kerkük'e yaklaştıkça, geçtiği her köyü bir intihar notuna çeviriyor, duvarlara kazındığı Arapça küfürlerle tarihe kendi versiyonunu yazmaya çalışıyordu. Her yıkılan kerpiç duvar, bir yenilginin küçük, acımasız intikamıydı. Bu kez düşman uzak ve yabancı değildi; aynı toprağın, aynı acıların farklı dilini konuşan evlatlarıydı.

"İbret olsun," diye bağıırıyordu askerler, arkalarında bıraktıkları yanık koku ve duman bulutunu işaret ederek.

Peşmerge güçlerinin, bu ağır, düzenli yıkım makinesine karşı koyma

şansı, rüzgâra karşı duran bir saman çöpü kadar zayıftı. Ateşe verilen Kerkük'te, evlerin çatılarının çöküş sesleri ve uzaktaki top sesleri, odalara sığınmış insanların dualarını, mırıltılarını yuttu. Mahmud'un birliği, bu çelik sel karşısında bir an için bile durmayı başaramadı, eridi. Peşmergeler, şehrin arka sokaklarından, tarlalardan, canlarını bir nefes gibi zor kurtararak kaçtılar. Irak ordusu onları, Altun Köprü'ye, sonra da Zap Nehri'nin soğuk sularının kıyısına kadar kovaladı. O bölge, Türkmenlerin yaşadığı toprak parçası, birkaç saat içinde tarihin sessiz infaz alanına dönüştü. Kadınlar, çocuklar, yaşlılar... Bulunan her nefes, ya susturuldu ya da bilinmeyen bir karanlığa götürüldü.

O gece, Mahmud, kolunda taşıdığı hafif ve sızlayan bir yaranın hatırlatıcı ağırlığıyla eve döndü. Sargı bezi, kir ve kanla lekelenmişti, ama yüzünde doğrudan bir korku yoktu; daha ziyade, çok derinlerde donmuş, buz tutmuş bir şaşkınlık vardı. Annesi onu kapıda görünce, içinde biriken tüm sessiz çığlıkları birden dışarı veren bir hayvan gibi üzerine atıldı. Zayıf, incecik elleri oğlunun boynuna dolandı, sanki onu bu dünyaya geri bağlamaya çalışıyordu.

"Yavrum!" diye inledi, sesi hıçkırıqlarla parçalandı.

Bu sahneyi kapının eşiğinde, bir gölge gibi izleyen Mad'ın içinde, eski ve sert bir şey kırıldı. Kemiklerinin ve etinin derinliklerinde, ilk kez tam bir insan olarak acıyı hissetti. İnsanların uğruna ölüp öldürdükleri ve adına 'yaşamak' dedikleri şey bu mu? diye geçirdi aklından. Bu nasıl bir yaşamaktı? Bu, bir mezarlığın üzerinde dengede durmaya çalışmaktan farksızdı.

Mahmud'u saran annesinin ardından Mad yaklaştı. Kırık dökük Soranicesi, ağzında ağır ve yabancı bir taş gibiydi. "Kekî, bir daha gitme." Cümlesi bir yalvarış değil, çaresiz bir duaydı.

Mahmud, yüzünde yorgunluktan sarkan bir gülümsemeyle cevap verdi. "Bu daha ne ki, Keki? Peşmerge olmak kolay değil. Zalimler katliama başladılar bile. Ordu Kürt bölgelerine ilerliyor. Yaklaşık bir milyon insan yollarda. Yarısı Türkiye'ye doğru kaçıyor. Eğer Saddam'ın askerleri onlara yetişirse, binlercesi ölecek. Herkesin korkusu, ikinci bir Halepçe." Son kelimelerde sesi, bir ipin kopmak üzere olan inceliğinde titredi. Yüzündeki ifade, cesaretle karışık dipsiz bir umutsuzluğun portresiydi.

Mad bu kırılganlığı gördü. "Umarım askerler onlara yetişmez," dedi, kelimeleri havada boş bir buğu gibi dağılırken.

Mahmud başını öne eğdi. "İnşallah," diye mırıldandı.

"Ama Türkiye sınırını kapatmış. Yine de insanlar, dağları, karı, açlığı göze alarak geçmeye çalışıyor."

Mad'ın gözlerine şaşkınlık yerleşti. "Neden almıyorlar?"

Mahmud'un sesi, odanın loş ışığında aniden keskinleşti, bir bıçak gibi karardı. "Çünkü Türkiye de Saddam gibi Kürtlerden nefret eder."

Bu cümle, Mad'ın zihninde bomba gibi patladı, yankıları kulaklarında uğuldadı. "Neden?" diye sordu, anlamakta direnerek.

Mahmud derin, hırıltılı bir nefes aldı. "Biz burada, en azından bir halkız. Varız. Ama orada yok sayılıyorlar. Hiçiz. Biz yine de onlardan şanslıyız."

Mad anlayamadı. Bu yeni dünyanın haritası, sınırları nehirler ve dağlarla değil, nefret ve inkarla çizilmişti. Bunu çözmek, ona Sümer'in kayıp tanrılarının öğrettiği her şeyden daha karmaşık, daha acımasız göründü.

Mahmud gözlerini kapadı, sırtını duvarın soğuk ve güvenilir sertliğine dayadı. "Keki, şimdi yorgunum. Çatışmadan geldim. Yarın konuşuruz."

Mad, yanıt vermedi. Orada, odanın ortasında bir heykel gibi kaldı. Dışarıda, geceyi yırtan köpek havlamaları ve çok uzaklardan gelen, belirsiz silah patlamaları vardı. Evin içinde ise, gecenin derin saatlerini dolduran, durmak bilmeyen tek bir ses: yaşlı bir annenin, yüreğinin paramparça oluşunu anlatan hıçkırıkları. Her hıçkırık, kayıp bir evlat için düşen bir taşı, sessiz bir mezarlığın temelini atıyordu.

18. Bölüm

Şehrin üzerine henüz şafak sökmeden Mahmud Mad'ı yanına aldı. Silah seslerinin ezanın nağmesinden daha fazla yankılandığı o sessiz, ürkek saatte, sokağa çıktılar. Havanın içindeki nem ve tozu ciğerlerine çekerken, her adımda yere saplanan bir kararlılıkla ilerliyorlardı. Şehrin üzerine çökmüş olan sessizlik, savaşın bıraktığı bir yorgunluk gibi ağırdı, ama onların içinde, taşınması zor bir umut kırıntısı vardı; belki de bu son kırıntıydı.

Peşmerge bürosunda Kek İbrahim'le yapılan görüşme, bu kırılgan umudu, beklenmedik ve soğuk bir sessizliğe dönüştürmüştü. Odanın havası, konuşulmayan şeylerle o kadar doluydu ki nefes almak zorlaşmıştı. Mahmud kapıdan çıktığında yüzü, bastırılmış bir öfkenin kızgın ateşiyle kıpkırmızıydı. Bakışları, avlunun ötesindeki duvardan daha uzaklarda, erişilemeyen bir yerde sabitlenmişti. Mad bunu görüp içini bir anlam arayışı kemirdi. Kek İbrahim'in ondan tam olarak ne istediğini bilmiyordu. Sadece, Mahmud'un omuzlarına inen o görünmez, kurşuni ağırlığı hissediyor, bunun sebebinin kendisi olamayacağına dair çatlak bir umudu zihninin bir köşesinde tutuyordu.

Eve kadar olan yol, kelimelerin öldüğü bir sessizlik içinde kat edildi. Her adım, yere düşen bir soru işareti gibiydi. Eve vardıklarında, Mahmud'un içindeki baskı, bir baraj gibi taşıdı. Duvarın üzerinde asılı duran, eski ve soğuk metalik kokan silaha ani bir hamleyle uzandı. Kapıyı sertçe açıp Mad'ı avluya çıkardı. Havanın içindeki durgunluk, bir şeyin olacağını fısıldıyordu. Mahmud silahı doğrulttu ve göğze, sabahın gri, umursamaz göğüne birkaç el ateş etti. Patlamalar, avlunun taş duvarlarında çarpıp yankılandı, kuşları ürküttü, sonra yeniden o derin sessizliğe gömüldü. Sonra, dumanı tüten silahı hiç duraksamadan Mad'ın avuçlarına bıraktı. Metal, beklenmedik bir ağırlık ve soğuklukla ellerine yerleşti.

Mad silahı aldı. Namlusu, hâlâ gökyüzüne doğruydı. Parmakları tetiğin pütürlü yüzeyine değdi, ama kasılmadı. Sanki eli, zihninden gelen emri reddediyordu.

Mahmud'un sabrı, ince bir buz tabakası gibi eridi, kırıldı. Silahı Mad'in elinden çekip aldı, kendi doğrulttu ve bir el daha ateş etti. Ses, bu kez daha yakından, Mad'in kulak zarında ve kemiklerinde patladı.

"Bu kadar zor mu bu iş?" diye sordu Mahmud. Yargılayan sesi, içindeki fırtınanın gürültüsüyle doluydu.

Mad silahı bir kez daha aldı. Kolları kaldırdı, hedefledi. Ama tetik, onun için sadece bir metal parçası değil, görünmez bir uçuşunun kenarıydı. Yine çekemedi.

Mahmud'un sesi bu kez daha da yükseldi, öfke ile umutsuzluğun zehirli bir karışımına dönüştü. "Saddam'ı hayal et!" diye bağırdı, kelimeleri bir bıçak gibi havayı yarıdı.

"Onu gözünün önüne getir! Ve ateşle!"

Mad, söylenen kelimelerin anlamını tam olarak kavrayamadı. Saddam ismi, kulağına yabancı, uzak bir tehdit gibi çarptı. Ama Mahmud'un yüzündeki o kıvrınmayı, kaslarının gerilimini, parmaklarının titreyişini gördü. O an, Mad için görünmez bir kapı aralandı. Öldürmenin ne olduğunu artık yalnızca kelimelerle, felsefeyle değil; bir insanın içinde, midesinde, boğazında düğümlenen o fiziksel, iğrenç gerilimle tanıştı. Mahmud'un dünyasında tetiğe basmak, nefes almak gibi olağan, hayatta kalmak gibi zorunlu bir hareketin adıydı. Mad'in dünyasında ise, o eski, tabletler ve dualarla dünyasında, bir cana kıymak, dokunulmaz bir kutsallığa en derin ihanetti.

Mahmud ikirciksiz konuştu, sesi şimdi daha alçak, daha tehlikeliydi: "Bir kez kurşun sıkan bir daha öncesi gibi olamaz. Gözlerin değişir. Ellerinin değişir. Sen..." Duraksadı, Mad'in yüzüne baktı.

"Sen ilkin atmaya hazır mısın?"

Mad cevap vermedi. Suskunluğu, avluyu dolduran en ağır şeydi. Savaşın indiği bu topraklarda, tetiğe basmak alfabenin ilk harfi gibi öğrenilmesi gereken bir şeydi. Fakat Mad'ın zihni, ruhunun derinliklerinden gelen kadim bir yasa gibi, bunu reddediyordu.

Mahmud'un öfkesi, Mad'ın bu sessiz, taş gibi direnişiyle çarpıştı. Daha fazla dayanamadı. Silahı yeniden kapıldığı gibi, öfkesinin kontrolünü tamamen yitirdi. Avucunun içiyle, tüm gücüyle, hızla Mad'ın yanağına bir tokat indirdi. Ses, önceki silah seslerinden daha keskin, daha kişisel geldi.

"Erkek değil misin, Kuro?" diye hırladı, sesi boğuk ve parçalanmıştı.

"Neden kendini korumuyorsun? Neden bizi korumuyorsun?" Sorular havada asılı kaldı. Sonra, nefesi kesilmiş, yenilmiş bir hayvan gibi içeri döndü ve kapıyı çarptı.

Avluda yalnız kalan Mad, gece boyunca yürüdü. Ay, yüksek taş duvarların arasından süzülerek soğuk, yabancı bir huzur dağıtıyordu. Başında ve bedeninde biriken acı, tokatın yanağında bıraktığı yakıcı iz değil, içine çöken o ağır, ezici anlamsızlık sonunda dizlerine çöktü. Yere, toprağa yaklaştı. O tokat sadece bir şiddet hareketi değildi; Mad için bu topraklarda, bu insanlar arasındaki aidiyetinin en ilkel, en acımasız sınavıydı. Buraya ait olmanın bedeli, eline silah alıp bir yüzü hedeflemek miydi?

Kendi kendine, içinden konuştu:

Bu insanlar başka bir dünyadan, başka bir zamandan gelmiş gibiler. Kuralları farklı. Acıları bile farklı kokuyor. Burada kalmak istiyorum. Ama hangi bedene bürüneceğim? Hangi kurallara teslim olacağım? Eski kimliğimi bu duvarların dibine mi gömeceğim?

Gecenin derin sessizliğinde, aldığı karar yavaş yavaş olgunlaştı, sert bir meyve gibi. Ram'ın ona verdiği görev, Arge'ye dair fısıldanan efsaneler, kayıp tarihin karanlık sayfaları... Hepsi zihninde bir düğüm oluşturuyor, onu sıkıyordu. Bu anlaşılmaz dünyada bir iz, bir anlam ipliği yakalamalıydı. Bekir'i bulmalıydı. O, belki de bu karmaşada bir anahtar olabilirdi.

İlk fırsatta, uygun bir dil ve zaman bularak Mahmud'a Kerkük'e gidip onu arayacağını söylemeye karar verdi. Bu, bir kaçış değil, belki de bu topraklarda var olmanın başka bir yolunu arayıtı.

19. Bölüm

Mad, sabahın ilk ışıklarıyla birlikte, Mahmud'un yüreğindeki sert kabuğu kırmak için sessiz bir adak gibi hazırlığa başlamıştı. Kuyunun so-

ğuk, derin sessizliğinden çektiği suyla, tandırın hâlâ kızıl kor hâlindeki ateşinde çay demledi. Suyun kaynaşısı, odanın içindeki gergin havada minik buhar bulutları oluşturdu. Bütün aile, tandır ekmeğinin sert kabuğunu kırarak ve tuzlu omleti paylaşarak, kelimelerin eksik olduğu bir kahvaltı yaptı. Yemek bittiğinde, Mahmud dışarı çıkmak için hazırlandı, kapı eşiğinde bir gölge gibi durdu.

Mad da onunla gitmek için adım attı. Ama Mahmud aniden döndü, yüzünde bir önceki geceden kalan kırılganlığın keskin hatları vardı. "Sen kal," dedi. Sesi, alınganlıkla yaralı bir gururun karışımıydı, kapıyı çekip çıkarken geride bıraktığı emir, odanın havasını dondurdu.

Mad, gün boyunca yüreğinde taşıdığı bir kuş gibi huzursuzdu, kıpır kıpırdı. Her dışarıdan gelen sesi, Mahmud'un ayak sesi sandı. Akşamın loş ışıkları evin içine dolarken, ihtiyaçların odalarına çekilmelerini, evin nefes almasını sağlayacak o sessiz anı iple çekti. Nihayet kapılar kapandı, ev yalnızca onların nefeslerinin sesiyle doldu.

Mad, önce çekingen, sonra içindeki kararlılığın ağır basmasıyla, niyetini Mahmud'un önüne serdi. Bekir'in adını, Kerkük'te onu aramak istediğini söyledi. Sözler, odada yankılanmadan önce havada asılı kaldı.

Mahmud önce sustu. Sessizliği, bir barajın çatlamadan önceki o son gerilim anı gibiydi. Sonra taşan öfke, yılların birikmiş acısı, yorgunluğu ve kırılganlığıyla birlikte dışarı boşaldı. "Zaten senden başka ne beklenirdi, hain!" diye başladı, sesi boğuk ve keskindi.

"Tetik bile çekemiyorsun? Aylardır seni besledim, gölgem gibi korudum. Borcunu ödeyeceğine, kalkmış düşmanımı bana tercih ediyorsun." Soluğu hırıltılıydı, gözleri ateş gibi yanıyordu.

"Yıllardır Saddam gibi bir canavara, BAAS'ın kara gölgesine karşı silah taşıdık. Kelle koltukta, ölümü yanı başımızda bir yoldaş gibi taşıdık. İhtiyar ana babamızı hasta yataklarında Allah'a emanet edip, adalet, namus, vatan diye dağlarda, şehirlerde savaştık. Ve şimdi sen, bana, Saddam'ın gölgesiyle dans eden bir Türkmen'in kapısına nasıl gideceğimi soruyorsun? Nasıl giderim ben o kapıya?"

Bir an durdu, göğsü hızla inip kalkarak soluğunu toplamaya çalıştı. Yüzü öfkenin kızgın aleviyle kıpkırmızıydı. Sonra, içindeki en zehirli oku fırlattı: "Keşke o gün sana acımasaydım! Kapımdan içeri almasaydım! Sahip çıkmasaydım!"

Mad, bu patlamayı beklemiyordu. Sözcüklerin çoğu kulağına anlaşılmaz bir gürültü olarak çarparsa da, tonun içindeki kırılan cam sesini, kalbin paramparça oluşunu duydu. Yüzünde bir şaşkınlık ve derin bir üzüntü belirdi.

Mahmud susmadı. Öfkesi, kırılmaya, merhamete yer bırakmıyordu. "Korkak!" diye haykırdı, kelime bir tokat gibi patladı odada.

Mad'ın cevabı saf, naif bir inançla geldi: "Korkudan değil, inançtan. Öldürmeye inanmıyorum."

Bu söz, Mahmud'un içindeki fırtınayı bir kasırgaya çevirdi. "Kerkük'te silah yok mu sanıyorsun?" diye gürledi.

"Her gün kaç insan, 'kim vurduya' gidiyor, duymuyor musun? Sokaklar ölümle yıkanıyor. Araplar, Kürtler, Türkmenler... Hepsi bir diğerinin canını almak için fırsat kolluyor. Bu, inanç meselesi değil, hayatta kalma meselesi!"

Mad, sesindeki titremeyi bastırmaya çalışarak isteğini tekrarladı, bu kez daha yalın, daha kırılğan: "Geçmişimle ilgili kim olduğumla ilgili bir ipucu bulmak istiyorum. Gitmeye karar verdim. Senden sadece... rızanı almak istedim."

Mahmud'un cevabı sertti, ama içinde bir çatlak, bir karışıklık vardı: "Rızam yok! Ama eğer gitmek istiyorsan git. Hatta şimdi, buradan, çık git!" Eliyle kapıyı işaret etti, ama hareketinde bir kesinlik değil, bir çaresizlik vardı.

Mad, mahcup ve aynı zamanda derinden minnettar bir sesle karşılık verdi: "Sana çok mahcubum. Bana yaptıkların için sana borçluyum. Lütfe dargın ayrılmayalım." Sözleri, bir yalvarıştan çok, kaybolmak üzere olan bir bağa tutunma çabasıydı.

Mahmud uzun, ağır bir sessizliğe gömüldü. Avluya çıktı. Işıksız, yıldızsız gecede, karanlığın içinde turladı. Ayak sesleri taşlara vurup geri döndü, yalnızca ona eşlik etti. Sonra, Mad'ın yanı başında yeniden belirdi, bir hayalet gibi. İçinden derin, yorgun bir "Of!" çekti. Bakışlarını, Mad'ın yüzündeki çaresiz ifadedden uzaklaştırdı. Karanlığa, duvarlara, kendi içine dua eder gibi, şüphe ve zoraki bir yumuşaklıkla mırıldandı:

"Kerkük... buradan çok uzak değil."

Mad'ın yüreği bir an için umutla doldu, Mahmud'a sarılmak için hamle yaptı. Ama Mahmud hemen, keskin bir "Ama!" ile onu durdurdu.

"Bekir'i nasıl bulacaksın? Şehrin hangi çıkmaz sokaklarında, hangi korku dolu evlerinde arayacaksın?" Bir an düşündü, omuzlarındaki görünmez yükü omuzlayarak ekledi:

"İyisi mi, seni ona ben götüreyim. Teslim edeyim. Mecburum... yoksa başına bir şey gelirse, Allah beni affetmez. Vicdanım beni rahat bırakmaz."

Mad'ın yüzünde beliren o saf sevincin ışıltısını gören Mahmud, kasten, içindeki huzursuzluğu saklamak için hayıflanarak devam etti: "Kek